

Vergaderjaar 2009–2010

32 222

Najaarsnota 2009

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 november 2009

1. Inleiding

Deze Najaarsnota behandelt de ontwikkeling van de inkomsten en uitgaven in het begrotingsjaar 2009. De voortgang van de uitvoering van het stimuleringspakket en de stand van zaken ten aanzien van de interventies in de financiële markten komen eveneens aan bod. Gelijktijdig met de Najaarsnota worden de hiermee samenhangende supplettoire begrotingswetten aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden.

Het EMU-saldo 2009 komt naar huidige inzichten uit op een tekort van 5,1% bbp; dit is een verslechtering van 0,3 procentpunt ten opzichte van de raming ten tijde van Prinsjesdag. De verslechtering wordt veroorzaakt door lagere premie- en belastinginkomsten. De EMU-schuld komt uit op 62% bbp voor 2009. Dit is een verslechtering van 2 procentpunt. De vervroegde terugkoop van securities door ING, Aegon en SNS Reaal heeft een positief effect op de schuld; de technische verwerking van de ING Alt-A portefeuille een negatief effect.

Tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen is aan de heer Van der Vlies toegezegd bij de decentrale overheden na te gaan in hoeverre zij hinder ondervinden van aanbestedingsregels uit Europa bij het uitvoeren van stimuleringsmaatregelen. Hierover is contact opgenomen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Hoewel hinder door aanbestedingsregels voor kan komen, is niet gebleken dat dit een systematisch knelpunt vormt voor het uitvoeren van de stimuleringsmaatregelen. In reactie op de vraag van de heer Cramer of er middelen uit het stimuleringspakket «op de plank» blijven liggen, wordt in bijlage 3 een update van de voortgang van de uitvoering van het stimuleringspakket gegeven. Hierin wordt bovendien aangegeven op welke begrotingsartikelen het pakket verwerkt is.

Deze nota gaat achtereenvolgens in op de ontwikkeling van de interventies in de financiële markten (paragraaf 2), de ontwikkeling van de

uitgaven (paragraaf 3), de ontwikkeling van de inkomsten (paragraaf 4) en de gevolgen voor het EMU-saldo en de EMU-schuld (paragraaf 5).

2. Interventies financiële markten

Sinds het najaar van 2008 heeft het kabinet een aantal interventies gepleegd om het Nederlandse financiële stelsel gezond te houden en de rust te helpen herstellen in de financiële wereld. Bijlage 2 geeft een actueel overzicht van de budgettaire gevolgen van deze interventies. Onderstaande toelichting geeft aan wat is gewijzigd sinds Miljoenennota 2010; een volledige toelichting is eveneens opgenomen in bijlage 2.

In het najaar van 2009 kondigden ING, Aegon en SNS Reaal aan gebruik te willen maken van de mogelijkheid tot vervroegde terugkoop van securities. De instellingen betalen hiertoe naast de hoofdsom en de nog verschuldigde couponrente (8,5% op jaarbasis) ook een premie voor vervroegde terugbetaling. Deze repurchase fee is afhankelijk van de beurskoers en bedraagt bij ING minimaal 347 mln. De aflossing van ING blijft wel onder voorbehoud van: formele goedkeuring van de Europese Commissie, uitkomst van de Buitengewone Algemene Vergadering van 25 november en een succesvolle emissie.

Met betrekking tot de back-up faciliteit is ING als onderdeel van het herstructureringsplan in oktober een additionele betalingsovereenkomst overeengekomen. Hierbij betaalt ING gedurende de gehele looptijd van de faciliteit een hogere garantiefee (0,8 procentpunt) en ontvangt zij een lagere funding fee (0,5 procentpunt). De netto contante waarde van deze aanvullende afspraak bedraagt naar verwachting circa 1,3 mld en vergroot de kans op een positief rendement.

Uit hoofde van de garantieregeling is in 2009 voor circa 46 mld aan garanties verstrekt (geëffectueerd). Het plafond van deze regeling is 200 mld waarvan op dit moment circa 48 mld is benut. Het resterende deel blijft in beginsel beschikbaar tot en met 31 december 2009. De premieontvangsten voor 2010 bedragen naar verwachting circa 386 mln.

3. Het uitgavenbeeld

Het totale uitgavenkader is sluitend; zie tabel 3.1.

Tabel 3.1 Uitgaventoetsing totale kader (in mld; min is onderschijding)

	2009
Totaalkader MN 2010	0,0
Totaalkader NJN 2009	0,0
Rijksbegroting in enge zin MN 2010	0,1
Rijksbegroting in enge zin mutatie NJN 2009	- 0,1
Rijksbegroting in enge zin NJN 2009	0,0
Sociale Zekerheid MN 2010	- 0,4
Sociale Zekerheid mutatie NJN 2009	- 0,1
Sociale Zekerheid NJN 2009	- 0,5
Zorg MN 2010	0,3
Zorg mutatie NJN 2009	0,2
Zorg NJN 2009	0,5

Ten opzichte van de Miljoenennota 2010 zijn de uitgaven onder de verschillende dealkaders veranderd: het kader Rijksbegroting in enge zin (RBG-eng) en het kader Sociale Zekerheid zijn verbeterd, het kader Zorg is

verslechterd. Onderstaand wordt per budgetdisciplinesector een overzicht gegeven van de mutaties sinds de Miljoenennota 2010.

Rijksbegroting in enge zin

Tabel 3.2 geeft de uitgavenontwikkeling onder het kader RBG-eng weer sinds Miljoenennota 2010. Onder het kader RBG-eng doen zich verschillende mee- en tegenvallers voor. Per saldo laat het kader RBG-eng een verbetering zien van 0,1 mld.

Tabel 3.2 Kadertoetsing RBG-eng (in mld; min is onderschrijding)

	2009
Miljoenennota 2010	0,1
OV-jaarkaart	0,2
Griepvaccins	- 0,1
Aanpassing kasritme schuldsanering Antillen	- 0,2
Huurtoeslag	0,1
Onderuitputting diverse begrotingen	- 0,5
In=uit-taakstelling	0,4
Najaarsnota 2009	0,0

Er is besloten om een gedeelte van de uitgaven voor de OV-jaarkaart in 2010 al bij Najaarsnota te voldoen. Daarnaast is een kasschuif opgenomen van 60 mln van 2009 naar 2010 vanwege een vertraging in de levering van de griepvaccins. Voorts is het kasritme voor de schuldsanering van de Nederlandse Antillen aangepast.

Bij de huurtoeslag is sprake van een overschrijding op de reguliere voor-schotbetalingen voor het toeslagjaar 2009. Aan de ontvangstenzijde is sprake van een vertraagde invordering van de ontvangsten huurtoeslag. De ontvangsten die in dit jaar worden misgelopen zullen in latere jaren alsnog binnenkomen. Dit leidt tot een per saldo tegenvaller in 2009 en meevallers voor 2010 en verder.

Op diverse begrotingen vindt onderuitputting plaats. De Verticale Toelichting (VT) in bijlage 4 geeft een overzicht van en een toelichting op deze onderuitputting. De totale in = uit-taakstelling is voor 2009 651 mln voor het kader RBG-eng en 111 mln voor het SZA-kader. Van de onderuitputting wordt 386 mln ingezet voor het invullen van de in = uit-taakstelling (alleen onder het kader RBG-eng). Naar verwachting wordt bij Voorlopige Rekening het resterende gedeelte van deze taakstelling ingevuld.

Op 25 november jongstleden is overeenstemming bereikt tussen de Nederlandse Spoorwegen (NS) en de Staat over de uitkering van een superdividend van 1,4 mld aan de Staat. Met dit akkoord is de financiering van het Programma Hoogfrequent Spoor (PHS) rond. De Kamer is over superdividend en PHS geïnformeerd via de gezamenlijke brief van de ministers van Verkeer en Waterstaat en Financiën¹, eveneens de dato 25 november jongstleden. Het gaat om een omvangrijk pakket van 2 mld, dat uit diverse onderdelen bestaat, en waarbij onder andere schuldaflossing van ProRail aan de orde is. Gelet op het complexe karakter van de hele operatie en de pas zeer recent overeengekomen afspraken tussen de Staat en NS kon de budgettaire verwerking niet meer voor de afronding van de Najaarsnota worden gerealiseerd. Budgettaire verwerking zal plaatsvinden bij Voorlopige Rekening (voor zover het 2009 betreft) en bij Voorjaarsnota 2010.

¹ Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal; onderwerp: Superdividend en financiering Programma Hoogfrequent Spoorvervoer; kenmerk: VENW/DGMO-2009/11026; datum: 25 november 2009.

Sociale zekerheid

Tabel 3.3 geeft de uitgavenontwikkeling onder het SZA-kader weer sinds Miljoenennota 2010. Per saldo laat het SZA-kader een verbetering zien van 0,1 mld.

Tabel 3.3 Kadertoetsing SZA (in mld; min is onderschrijding)

	2009
Miljoenennota 2010	- 0,4
Uitvoering Sociale Zekerheid	- 0,1
Najaarsnota 2009	- 0,5

Het SZA-kader wordt per saldo (premie en begroting) onderschreden met 0,5 mld. Op basis van uitvoeringsinformatie van het UWV en de gemeenten laat de sociale zekerheid ten opzichte van de Miljoenennota per saldo een meevaller van 0,1 mld zien. De raming van de verwachte terugvoering aan uitkeringen die in de periode 2006–2009 door het UWV op voorshot zijn betaald aan eigenrisicodragers binnen de WGA is met 40 mln verhoogd. Daarnaast is er een meevaller binnen de sociale zekerheid als gevolg van lagere re-integratie-uitgaven van het UWV dan was geraamd.

Zorg

Tabel 3.4 geeft de uitgavenontwikkeling onder het kader Zorg weer sinds Miljoenennota 2010. Per saldo laat het kader Zorg een verslechtering zien van 0,2 mld.

Tabel 3.4 Kadertoetsing Zorg (in mld; min is onderschrijding)

	2009*
Miljoenennota 2010	0,3
Actualisering Medisch Specialisten en ZBC's	0,2
Actualisering overige zorguitgaven	- 0,1
Overige mutaties	0,0
Najaarsnota 2009	0,5

* Vanwege afronding wijkt de som der delen af van het totaal.

Uit geactualiseerde cijfers van het College voor Zorgverzekeringen (CvZ) blijkt dat de tegenvaller bij de medisch specialisten en de zelfstandige behandelcentra hoger zijn dan tot nu toe werd aangenomen (respectievelijk 137 mln en 67 mln). Uit nieuwe gegevens van het CVZ blijkt dat de uitgaven aan tandheelkundige zorg hoger uitvallen. Dit heeft een doorwerking naar 2009 en verder (23 mln). Daar staat tegenover dat het aantal aanvragen bij de persoonsgebonden budgetten (PGB's) in 2009 iets lager uitvalt (50 mln). Ten slotte is er een terugontvangsten meevaller bij het opleidingsfonds (40 mln), hetgeen het gevolg is van de vaststelling van de subsidieverlening eerste en tweede tranche 2008. De post overige mutaties bevat een aantal kleine mutaties. Deze worden toegelicht in de tweede suppletore wet bij de begroting van VWS.

Uitgaven niet relevant voor enig kader

Een aantal projecten dat gefinancierd wordt via het FES zijn vertraagd. Deze vertragingen bedragen cumulatief circa 200 mln. Dit bedrag wordt afgeboekt van de in = uit-taakstelling op de niet-kaderrelevante middelen. Daarnaast vallen de rente-uitgaven met circa 200 mln mee.

Stimuleringspakket

Tabel 3.5 geeft een overzicht van het kasritme van het stimuleringspakket. Ten opzichte van de verwachting bij Miljoenennota blijven de kasuitgaven zo'n 200 mln achter. Dit betreft een saldo van hogere en lagere uitgaven ten opzichte van de stand Miljoenennota 2010. De middelen die in 2009 niet tot besteding komen worden doorgeschoven naar 2010 en blijven daardoor beschikbaar. Enkele voorbeelden van middelen die vertraagd tot besteding komen, zijn de middelen voor het programma Sleutelprojecten, de regeling duurzame stallen en de regeling luchtkwaliteit veehouderij. Hier staat tegenover dat bijvoorbeeld het stimuleringsbudget woningbouw aanmerkelijk sneller tot besteding komt.

Tabel 3.5 Kasritme stimuleringspakket (in mln)

	2009		2010		2011*	
	MN 2010	NJN 2009	MN 2010	NJN 2009	MN 2010	NJN 2009
Arbeidsmarkt, onderwijs en kennis	669	638	905	937	754	754
Duurzame economie	446	290	478	633	73	73
Infrastructuur en (woning)bouw	610	586	1 161	1 184	- 568	- 568
Liquiditeitsverruiming bedrijfsleven	678	691	549	561	149	149
Invulling FES-projecten	29	29	90	90	265	265
Totaal stimuleringspakket rijksoverheid	2 432	2 234	3 183	3 405	673	673

* Bedragen genoemd in 2011 zijn soms gespreid over deze en latere jaren.

In het algemeen geldt dat er wel verplichtingen kunnen worden aangegaan voor de totale omvang van het pakket. Hierdoor hoeft een aanpassing van het kasritme (bijvoorbeeld door het achteraf afrekenen van een subsidie) niet te betekenen dat de economie niet gestimuleerd wordt. Op de Aanvullende Post resteren voor 2009 geen middelen meer. Tabel 3.5 bevat de meest actuele inzichten. In de laatste maanden van het jaar kunnen nog verschuivingen plaatsvinden. Bijlage 3 geeft een gedetailleerd overzicht van de verschillende posten uit het stimuleringspakket, uitgesplitst naar begrotingartikel.

4. De inkomsten

Ten opzichte van de Miljoenennota 2010 is de raming van de belasting- en premieontvangsten 2009 met 1,6 mld neerwaarts aangepast.

Tabel 4.1 Ontwikkeling van de overheidsinkomsten 2009 (in mld)

	MN 2010	NJN 2009	Mutatie
Totaal belastingen en premies op EMU-basis	209,6	208,0	- 1,6
w.v. belastingen en premies volksverzekeringen	165,6	164,0	- 1,6
w.v. premies werknemersverzekeringen	44,0	44,0	0,0

De ontvangsten lopen redelijk in spoor met de Miljoenennota 2010, die grotendeels is gebaseerd op de economische ontwikkeling zoals gerapporteerd in de Macro Economische Verkenning (MEV) 2010. Zo is de verwachting over de ontvangsten met betrekking tot de loonheffing en de premies werknemersverzekeringen ongewijzigd ten opzichte van de Miljoenennota 2010 en kent de omzetbelasting (btw) een relatief bescheiden neerwaartse aanpassing (0,2 mld). Grote uitzondering zijn de ontvangsten met betrekking tot de Vennootschapsbelasting (Vpb). De tegenvaller van 1,6 mld bij de inkomsten betreft namelijk voor het overgrote deel de Vpb-ontvangsten, die naar verwachting 1,2 mld lager uitkomen dan bij

Miljoenennota 2010 geraamd. Deze verwachting is niet gebaseerd op nieuwe inzichten ten aanzien van het economisch beeld maar op de gerealiseerde ontvangsten en de aanslagopheffing tot en met oktober 2009. In de maanden augustus tot en met oktober bleven de aanslagen met betrekking tot zowel het jaar 2009 als 2008 nog verder achter bij de verwachtingen daarover afgelopen zomer. Bij Miljoenennota 2010 is de raming van de Vpb-ontvangsten al met 1,1 mld bijgesteld ten opzichte van de Voorjaarsnota 2009.

Tabel 4.2 Ontwikkeling belasting en premieontvangsten 2009 (in mld)

	Mutatie*
Kostprijsverhogende belastingen	- 0,4
Omzetbelasting	- 0,2
Accijnzen	0,0
Belastingen van rechtsverkeer	0,0
Belastingen op milieugrondslag	0,0
BPM/MRB	- 0,2
Overige kostprijsverhogende belastingen	- 0,1
Belastingen en premies volksverzekeringen op inkomen, winst en vermogen	- 1,1
Inkomstenheffing	0,2
Loonheffing	0,0
Dividendbelasting	- 0,2
Vennootschapsbelasting	- 1,2
Successierechten	0,1
Overige belastingen op inkomen, winst, vermogen en niet nader toe te rekenen belastingontvangsten	0,0
EMU-ktv belastingen en premies volksverzekeringen	- 0,1
Totaal belastingen en premies volksverzekeringen	- 1,6
Premies werknemersverzekeringen	0,0
Totaal belastingen en premies	- 1,6

* Vanwege afronding wijkt de som der delen af van het totaal.

Naast de forse bijstelling bij de Vpb zijn er enkele relatief bescheiden aanpassingen bij andere belastingsoorten. Allereerst zijn dat de ontvangsten met betrekking tot de BPM (- 0,2 mld) en de dividendbelasting (- 0,2 mld). Deze belastingsoorten horen net als de Vpb tot de relatief grootste dalers bij de inkomsten in 2009. De overdrachtsbelasting (OVB) is ongewijzigd ten opzichte van de Miljoenennota. Daarnaast zijn zoals gezegd de btw-ontvangsten met 0,2 mld neerwaarts bijgesteld. Naast genoemde tegenvallers zijn er ten slotte relatief bescheiden meevallers bij de inkomensheffing (0,2 mld) en de successierechten (0,1 mld).

5. EMU-saldo en EMU-schuld

Naar huidige inzichten komt het EMU-saldo uit op een tekort van 5,1% bbp voor 2009. Dit is 0,3 procentpunt slechter dan bij Prinsjesdag werd verwacht.

Tabel 5.1: EMU-saldo ten opzichte van MN 2010 (% bbp)

	2009
Miljoenennota 2010	- 4,8
Belasting- en premie-inkomsten	- 0,3
Najaarsnota 2009	- 5,1

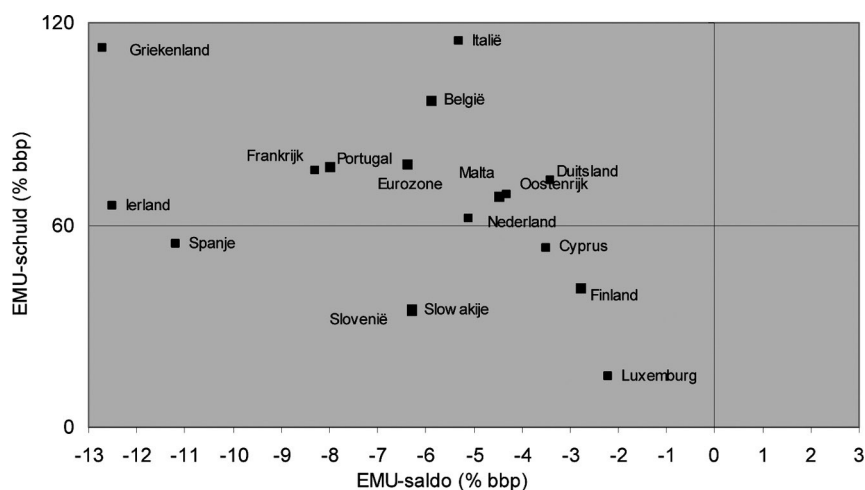
De daling van 0,3 procentpunt bbp wordt veroorzaakt door een tegenvaller bij de belasting- en premie-inkomsten.

De EMU-schuld komt uit op 62% bbp voor 2009. Dit is een stijging van 2 procentpunt ten opzichte van MN 2010. Enerzijds stijgt de schuld met circa 20 mld als gevolg van de technische verwerking van de ING Alt-A portefeuille. Anderzijds neemt de schuld juist af door de terugkoop van securities door ING, Aegon en SNS Reaal.

EMU-saldo en EMU-schuld op Europees niveau

Onderstaande grafiek geeft het EMU-saldo en de EMU-schuld 2009 weer voor de landen van de eurozone op basis van de Najaarsvoorspellingen van de Europese Commissie.

Grafiek 5.1: EMU-saldo en EMU-schuld in de EU

Sinds de Voorjaarsvoorspellingen zijn de meeste EMU-saldi van de landen binnen de eurozone naar beneden bijgesteld. Slechts twee lidstaten, Finland en Luxemburg, overschrijden in 2009 niet de 3% tekortnorm van het Stabiliteits- en Groeipact.

Lidstaten hebben hun automatische stabilisatoren laten werken en extra middelen uitgetrokken ter stimulering van de economie. Bijna alle lidstaten hebben in 2009 nog steeds te maken met negatieve groei. Opvallendste bijstelling is het EMU-saldo van Griekenland van - 5,1% in het voorjaar naar - 12,7% heden.

De EMU-schuld komt voor de meeste lidstaten ook iets hoger uit ten opzichte van eerdere voorspellingen voor 2009. De gemiddelde EMU-schuld is gestegen tot boven de 75%.

De minister van Financiën,
W. J. Bos

BIJLAGE 1**Budgettaire kerngegevens****Tabel 1: Budgettaire kerngegevens (in mld)**

	2009
Inkomsten (belastingen en sociale premies)	208,0
Netto uitgaven onder de kaders	221,4
Rijksbegroting in enge zin	107,7
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt	58,6
Budgettair Kader Zorg	55,1
Overige netto uitgaven	12,0
Rentelasten	10,0
Stimuleringspakket (excl. inkomstenkant)	1,5
Overig (gasbaten, FES, zorgtoeslag etc.)	0,5
Totale netto uitgaven	233,5
EMU-saldo centrale overheid	- 25,5
EMU-saldo lokale overheden	- 3,7
Feitelijk EMU-saldo	- 29,2
Feitelijk EMU-saldo (in % bbp)	- 5,1%
EMU-schuld (in mld)	357
EMU-schuld (in % bbp)	62%
bbp	575

Bijlage 2**Budgettaire gevolgen interventies financiële markten**

Sinds het najaar van 2008 heeft het kabinet een aantal interventies gepleegd om het Nederlandse financiële stelsel gezond te houden en de rust te helpen herstellen in de financiële wereld. Onderstaande tabel geeft een actueel overzicht van de budgettaire gevolgen van deze interventies.

Budgettaire gevolgen kredietcrisismaatregelen (in mln)

	2008	2009	2010	Begrotingsartikel
A. Verwerving Fortis/RFS/AA				
1. Deelneming Fortis	16 800	–		IX-B, artikel 3
2. Verwerving belang RFS/AA	6 540	–		IX-B, artikel 3
3. Verkoop FCI		– 350		IX-B, artikel 3
4. Overbruggingskredieten Fortis	44 341	–		IX-A, artikel 1
5. Renteontvangsten overbruggingskredieten Fortis	– 502	– 600	– 200	IX-A, artikel 1
6. Aflossingen overbruggingskredieten Fortis		– 35 166	– 3 250	IX-A, artikel 1
7. Dividend Fortis	0	0	0	IX-B, artikel 3
8. Dividend RFS/AA	0	0	0	IX-B, artikel 3
B. Kapitaalverstrekkingsfaciliteit (20 mld)				
9. Verstrekt kapitaal	13 750			IX-B, artikel 3
10. Couponbetalingen uit hoofde van verstrekt kapitaal (ontvangsten)		– 578		IX-B, artikel 3
11. Aflossing ING (incl. rente en min. repurchase fee)** ***		– 5 514	– 91	IX-B, artikel 3
12. Aflossing Aegon (incl. rente)***		– 1 038	– 7	IX-B, artikel 3
13. Aflossing SNS Reaal (incl. rente)***		– 191	– 1	IX-B, artikel 3
C. Back-up faciliteit ING				
14. Funding fee		3 846	2 953	IX-B, artikel 3
15. Management fee		54	46	IX-B, artikel 3
16. Portefeuille ontvangsten		– 3 761	– 3 127	IX-B, artikel 3
17. Garantiefee		– 118	– 101	IX-B, artikel 3
18. Verhoging garantie fee n.a.v. E.C.		0		IX-B, artikel 3
19. Correctie n.a.v. E.C. (betreft funding fee)		– 21		IX-B, artikel 3
20. Saldo Back-up faciliteit (optelling 14 t/m 19)		0		IX-B, artikel 3
D. Garantiefaciliteit bancaire leningen (200 mld)				
21. Garantieverlening (geëffectueerd)	2 740	45 585		IX-B, artikel 2
22. Premieontvangsten op basis van garanties bancaire leningen	0	– 115	– 386	IX-B, artikel 2
23. Schade-uitkeringen	0			IX-B, artikel 2
E. IJsland				
24. Uitkeringen depositogarantiestelsel Icesave	1 236	192	0	IX-B, artikel 2
F. Capital Relief Instrument ABN-AMRO (CRI)				
25. Voorwaardelijke verplichting (zonder uitgaven)		32 822	– 2 719	IX-B, artikel 3
26. Premieontvangsten		– 28	– 165	IX-B, artikel 3
G. Mandatory Convertible Notes ABN-AMRO (MCN)				
27. Verstrekte lening		800		IX-B, artikel 3
28. Rente Ontvangsten		0	– 80	IX-B, artikel 3
H. Overige gevolgen				
29. Uitvoeringskosten en inhuur externen	11	45		IX-B, artikel 3
30. Terug te vorderen uitvoeringskosten inhuur externen	– 2	– 12		IX-B, artikel 3

* Alle genoemde bedragen zijn na afronding.

** Onder voorbehoud van: succesvolle emissie, goedkeuring E.C. en uitkomst BAVA

*** Onder de aanname dat terugvordering dividendbelasting in 2010 plaatsvindt.

Toelichting**A. Verwerving Fortis/RFS/AA**

1 t/m 8. Geen wijzigingen ten opzichte van stand Miljoenennota 2010.

B. Kapitaalverstrekkingfaciliteit (20 mld)

9 t/m 10. Geen wijzigingen ten opzichte van stand Miljoenennota 2010.

11. ING sluit een overeenkomst om voor 5 mld aan securities vervroegd terug te kopen. Hierbij betaalt ING tevens de nog verschuldigde rente van circa 259 mln (8,5% op jaarbasis) en een premie voor vervroegde terugbetaling welke afhankelijk is van de beurskoers. Deze repurchase fee bedraagt minimaal 347 mln. Deze aflossing blijft wel onder voorbehoud van: formele goedkeuring van de Europese Commissie, uitkomst van de buitengewone Algemene Vergadering van 25 november en een succesvolle emissie. Van de totale terugbetaling wordt i.v.m. de terugvordering van dividendbelasting circa 91 mln in 2010 ontvangen.

12 en 13. Aegon en SNS Reaal maken gebruik van de mogelijkheid tot vervroegde terugkoop van securities ter waarde van respectievelijk 1 mld en 185 mln. Hierbij dient de nog verschuldigde rente van resp. 44 en 7 mln en een premie voor vervroegde terugbetaling te worden betaald. Deze repurchase fee is afhankelijk van de beurskoers. Daarnaast wordt voor 8 mln aan rente – i.v.m. de terugvordering van dividendbelasting – pas in 2010 ontvangen.

C. Back-up faciliteit ING

14 t/m 20. Met betrekking tot de back-up faciliteit is ING als onderdeel van het herstructureringsplan in oktober een additionele betalingsovereenkomst overeengekomen. Hierbij betaalt ING gedurende de gehele looptijd van de faciliteit een hogere garantiefee (van 0,8 procentpunt) en ontvangt zij een lagere funding fee (van 0,5 procentpunt). De netto contante waarde van deze aanvullende afspraak bedraagt naar verwachting circa 1.3 mld hetgeen de kans op een positief rendement vergroot.

D. Garantiefaciliteit bancaire leningen (200 mld)

21. Uit hoofde van de garantieregeling is in 2008 in totaal 2,7 mld aan garanties verstrekt (geëffectueerd). Het plafond van deze regeling is 200 mld. Het resterende deel van het plafond (197 mld) blijft in beginsel beschikbaar tot en met 31 december 2009. Inmiddels is in totaal (2008 en 2009) voor circa 48 mld aan garanties verstrekt.

22. De premieontvangsten van de verstrekte en geëffectueerde garanties uit hoofde van de garantieregeling bancaire leningen zullen in 2010 naar verwachting 386 mln bedragen. Voor het jaar 2009 zullen de premieontvangsten 115 mln zijn.

23. Geen wijzigingen ten opzichte van stand Miljoenennota 2010.

E. IJsland

24. Dit betreft de uitgaven voortkomend uit de voorfinanciering van het IJslandse depositogarantiestelsel (DGS). Deposithouders konden tot 16 maart 2009 een claim indienen ten laste van het DGS. Ten aanzien van de bedragen gerelateerd aan de 2e en 3e tranche geldt dat de uitvoerder van het Nederlandse DGS, DNB, de bedragen zal gaan terugvorderen uit de boedel van het failliete Landsbanki.

F. Capital Relief Instrument ABN-AMRO (CRI)

25 en 26. Middels het Capital Relief Instrument wordt een garantie verstrekt op een deel van een Nederlandse hypothekenportefeuille die het

Nederlandse deel van ABN Amro in bezit heeft. Door inzet van de CRI wordt een verlaging van de naar risico gewogen activa bewerkstelligd waardoor er kapitaal vrijvalt. Hiervoor betaalt ABN Amro jaarlijks een premie die afhankelijk is van de omvang van de portefeuille. In de tabel zijn deze premieontvangsten bijgesteld a.g.v. enerzijds een langzamere afbouw van de hypotheekportefeuille in 2010; anderzijds wordt een deel van de premies over 2009 pas in 2010 ontvangen.

G: Mandatory Convertible Notes ABN-AMRO (MCN)

27 en 28. De Mandatory Convertible Notes betreft een lening aan ABN Amro ter waarde van 800 mln die na separatie van de N-share onmiddellijk wordt omgezet in gewoon aandelenkapitaal. Op de coupon wordt rente ontvangen ter waarde van 10% per jaar. Aangezien deze rente pas achteraf wordt ontvangen, is de verwachte renteontvangst voor 2009 bijgesteld naar nul.

H. Overige gevolgen

29 en 30. Als gevolg van de maatregelen die zijn genomen in het kader van de kredietcrisis, zijn er kosten gemaakt voor de inhuur van externen voor advisering op juridisch, strategisch en financieel gebied. Deze kosten zijn hoger dan geraamd. Een gedeelte van deze kosten wordt verhaald op de instellingen.

Uitputting stimuleringspakket

Onderstaand overzicht biedt inzicht in de toedeling van de in het Aanvullende Beleidsakkoord gepresenteerde stimuleringsprojecten.

In dit overzicht is additioneel aangegeven op welke artikelen van de begroting de middelen zijn verwerkt. De genoemde standen zijn de meest actuele kasritmes (stand Najaarsnota 2009). De middelen die in 2009 niet tot besteding komen worden doorgeschoven naar 2010 en blijven daarvoor beschikbaar.

In zijn algemeenheid geldt dat er wel verplichtingen kunnen worden aangegaan voor de totale opvang van het pakket. Hierdoor hoeft een aanpassing van het kasritme (bijvoorbeeld door het achteraf afrekenen van een subsidie) niet te betekenen dat de economie niet gestimuleerd wordt. Er zijn voor 2009 geen middelen meer gereserveerd op de Aanvullende Post. De tabel bevat de meest actuele inzichten, het valt echter niet uit te sluiten dat in de laatste maanden van het jaar zal blijken dat er nog een aantal verschuivingen plaatsvinden.

Zoals ook toegelicht in de hoofdtekst van de Najaarsnota zie het er op hoofdlijnen als volgt uit:

Kasritme stimuleringspakket (in € mln.)

	2009		2010		2011*	
	stand MN	stand NJN	stand MN	stand NJN	stand MN	stand NJN
Arbeidsmarkt, onderwijs en kennis	669	638	905	937	754	754
Duurzame economie	446	290	478	633	73	73
Infrastructuur en (woning)bouw	610	586	1 161	1 184	- 568	- 568
Liquiditeitsverruiming bedrijfsleven	678	691	549	561	149	149
Invulling FES-projecten	29	29	90	90	265	265
Totaal stimuleringspakket rijksoverheid	2 432	2 234	3 183	3 405	673	673

* Bedragen genoemd in 2011 zijn soms gespreid over meerdere jaren.

Ten opzichte van de verwachting bij Miljoenennota blijven de kasuitgaven zo'n 200 mln. achter. Dit betreft een saldo van hogere en lagere uitgaven ten opzichte van de stand Miljoenennota 2010.

Arbeidsmarkt, onderwijs en kennis

begrotingshoofdstuk	artikel-nummer	2009	2010	2011 ¹
Arbeidsmarkt, onderwijs en kennis		637,7	937,1	753,6
<i>Arbeidsmarktbrief</i>		230,1	200,3	269,6
SZW	42	23,0	70,0	
SZW	46	165,2	92,9	221,4
SZW	47	41,9	37,4	48,2
<i>Aanpak jeugdwerkloosheid</i>		83,0	122,0	30,0
SZW	42	7,2	80,0	27,0
Gemeentefonds	1	59,8		
J&G	2	0,5	18,0	1,0
J&G	3	0,5	5,0	
OCW	4	15,0	19,0	2,0
<i>Schuldhelpverlening</i>		30,0	50,0	50,0
SZW	46	27,5	48,3	49,3
SZW	47	2,5	1,8	0,8

begrotingshoofdstuk	artikel-nummer	2009	2010	2011 ¹
<i>Stimuleringsenveloppe Mbo</i>		97,0	168,0	0,0
OCW	4	97,0	168,0	
<i>High Tech topprojecten en kenniswerkers</i>		86,2	193,8	0,0
OCW	16	42,9	120,0	
EZ	2	43,3	73,8	
<i>Verlenging aflopende innovatieprogramma's FES</i>		0,0	96,0	404,0
OCW	16		4,0	4,0
OCW	4		4,0	10,0
FES	15		88,0	390,0
<i>Snelle uitvoering FES-projecten innovatie</i>		111,4	107,0	0,0
VenW	36	2,8	2,8	
VWS	41	1,4	1,4	
VWS	42	4,0	1,5	
EZ	2 en 4	8,5	8,5	
EZ	2	10,4	10,4	
EZ	3	4,3	4,3	
EZ	3 en 5	4,1	4,1	
OCW	1 en 3	23,8	3,4	
	3	3,6	16,2	
OCW	4	5,8	5,8	
OCW	7	4,7	4,7	
OCW	14	5,9	5,7	
OCW	16	5,4	5,4	
VROM	(o.a. 1 en 7)	4,1	4,1	
VROM	10	3,4	3,4	
LNV	21	1,3	1,3	
LNV	26	2,0	2,0	
WWI	1	0,9		
FES	15	15,0	21,9	

¹ Bedragen genoemd in 2011 zijn soms gespreid over meerdere jaren.

Arbeidsmarktbrief

SZW

Op dit moment is het nog niet duidelijk of het kasritme voor de maatregelen uit de arbeidsmarktbrief nog moeten worden aangepast. De mogelijkheid van onderuitputting, bijvoorbeeld bij de deeltijd-WW, in de laatste paar maanden van dit jaar blijft bestaan.

Aanpak jeugdwerkloosheid

SZW/Gemeentefonds

In 2009 ontvangen 30 centrumgemeenten in totaal 60 mln. via het gemeentefonds. 7,2 mln. wordt ingezet voor campagne, ondersteuning en gaat naar het UWV voor het aannemen van 200 afgestudeerde hoger opgeleiden die als bemiddelaar kunnen werken. De verwachting is dat alle middelen voor 2009 worden uitgeput.

J&G

Van de beschikbare 18 mln. aan middelen is 15 mln. overgeheveld naar OCW en 2 mln. nog niet in 2009 uitgegeven. De verwachting is dat deze middelen in 2010 alsnog tot besteding komen. De totale 18 mln. is bestemd voor de pilot van midden- en kleinbedrijf (MKB) en de Maatschappelijke Ondernemingsgroep (MOgroep) voor ondersteuning van jongeren uit jeugdzorginstellingen bij begeleiding naar de arbeidsmarkt.

Omdat het grootste deel van de aangemelde projecten pas in 2010 start, wordt 2 mln. niet in 2009 uitgegeven.

OCW

15 mln. gaat naar het programma om mbo-gediplomeerden een jaar langer in het onderwijs vast te houden (School Ex programma) en naar het stageoffensief van de kenniscentra voor beroepsonderwijs in het bedrijfsleven. De middelen voor het School Ex programma zijn overgemaakt naar de instellingen in de vorm van een voorschot.

Schuldhelpverlening

SZW

Dit budget is erop gericht om vooruitlopend op de inwerkingtreding van het wetsvoorstel «Wettelijk kader minnelijke schuldhelpverlening» de gemeenten te ondersteunen bij het implementeren van onderdelen van het wetsvoorstel. Daarnaast wordt ervoor gezorgd dat nieuwe groepen die als gevolg van werkloosheid te maken krijgen met (potentiële) inkomensachteruitgang in een vroeg stadium voorzien worden van adequate informatie en zo nodig worden doorverwezen naar hulpverlening. Bovendien wordt er als gevolg van de economische crisis extra beroep gedaan op schuldhelpverlening bij de gemeenten. Het beschikbare extra budget is 27,5 mln. in 2009. Deze middelen zijn reeds naar de gemeenten overgemaakt. Het resterende bedrag van 2,5 mln. voor 2009 wordt dit jaar nog overgemaakt naar het UWV. Daarmee lopen de uitgaven voor schuldhelpverlening op schema.

Stimuleringsenveloppe mbo

OCW

De mbo-enveloppe wordt voor het overgrote deel ingezet om mbo-gediplomeerden een jaar langer in het onderwijs vast te houden (School Ex programma) en om overstappers van de beroepsbegeleidende leerweg (BBL, 4 dagen werken en 1 dag per week naar school) naar de beroepsopleidende leerweg (BOL, 4 dagen per week naar school en 1 dag stage lopen) op te vangen. De doelstelling om 10 000 mbo-gediplomeerden een jaar langer vast te houden wordt hoogstwaarschijnlijk ruim gehaald. De aanvragen van mbo-instellingen voor opvang van de conjuncturele effecten (o.a. substitutie BBL naar BOL) zijn ontvangen en alle middelen worden in 2009 aan de instellingen overgemaakt. Aan het School Ex programma en de substitutie BBL naar BOL wordt in 2009 respectievelijk 21,4 mln. en 53.6 mln. uitgegeven.

De middelen (10 mln.) voor versterking van de aansluiting tussen de arbeidsmarkt en het beroepsonderwijs, waaronder de stimulering van de samenwerking tussen mbo-instellingen en werkplein(plus)vestigingen, zijn toegekend via de lumpsum voor 2009.

Tot slot zijn er voor de ontwikkeling van zogenaamde «plusvoorzieningen voor overbelaste jongeren» in 2009 30 mln. beschikbaar gesteld. De helft vanuit OCW en de helft vanuit J&G. Inmiddels is de regeling gepubliceerd en hebben alle 38 Regionale Meld- en Coördinatie regio's (RMC's) die aanspraak kunnen maken op deze middelen een aanvraag ingediend. Na toetsing worden in november 2009 de beschikkingen verstuurd. OCW heeft ervoor gekozen om een bevoorschottingsritme van vijf keer 20% per kwartaal te hanteren. Dit sluit aan bij de liquiditeitsbehoefte van scholen en voorkomt dat er bij scholen middelen op de plank blijft liggen. Als alle aanvragen worden goedgekeurd wordt van de beschikbare 30 mln. in 2009 12 mln. besteed. De resterende 18 mln. komt in 2010 tot besteding.

High Tech topprojecten en kenniswerkers

OCW en EZ

Voor de High Tech topprojecten (100 mln.) en kenniswerkers (180 mln.) zijn in totaal drie tenders geweest. Voor beide regelingen is grote belangstelling geweest bij bedrijven en kennisinstellingen en het volledige beschikbare bedrag van 280 mln. voor beide regelingen zal aan projecten worden toegekend. Het budget van 86,2 mln. voor 2009 wordt naar verwachting volledig uitgegeven.

De 42,9 mln. van OCW gaat volledig naar de kenniswerkersregeling. Het EZ deel van 43,2 mln. gaat voor 30 mln. naar High Tech topprojecten en het restant naar de kenniswerkers.

Verlenging aflopende innovatieprogramma's FES

Het kabinet heeft in totaal 500 mln. beschikbaar gesteld voor selectieve continuering van (in deze kabinetsperiode) aflopende FES-projecten in het domein «Kennis en innovatie». Inmiddels heeft het kabinet besloten tot toekenning van FES-middelen aan de projecten «ITER-NL 2» en «Beroeps- onderwijs in bedrijf» (Kamerstukken II 2008/09, 27 406, nr. 148). Deze projecten leiden vanaf 2010 tot uitgaven. Door het investeringskarakter van FES-projecten is het moeilijk te voorspellen wat het uiteindelijke meerjarige uitgavenpatroon is. Over toedeling van de resterende middelen aan concrete projecten vindt in de loop van 2009 en 2010 besluitvorming plaats.

Snelle uitvoering FES-projecten Innovatie

Deze FES-projecten in het domein «Kennis en Onderwijs» moeten versneld tot uitvoering komen in de jaren 2009 en 2010. Van het beschikbare budget van 119 mln. in 2009 komt circa 111 mln. tot besteding. De projecten zijn verdeeld over de verschillende in de tabel genoemde begrotingen.

Het gaat onder andere om:

VMBO Funderend onderwijs (OCW)

Het project VMBO Funderend Onderwijs is er op gericht meer praktijkgerichte lokalen te realiseren en minder theorieruimten. Van de gereserveerde 26 mln. wordt circa 24 mln. (onderdeel van de 29 mln. op artikel 16 van de OCW begroting) uitgegeven in 2009. Dit is vooralsnog een grotere besteding dan geraamd in het Aanvullend Beleidsakkoord (14 mln. in 2009).

Besluit Subsidies Investerings Kennisinfrastructuur (EZ, LNV, OCW, VenW, VROM en VWS)

Besluit Subsidies Investerings Kennisinfrastructuur (BSIK) is een breed opgezet, nationaal stimuleringsprogramma voor onderzoek waarmee Nederland haar fundament voor de toekomst wil versterken. Kennisinstellingen en bedrijven kunnen cofinanciering van het Rijk aanvragen voor wetenschappelijk onderzoek. De projecten verrichten fundamenteel onderzoek en vertalen dit in nieuwe producten, processen of maatschappelijke concepten. Voor het jaar 2009 is 27 mln. aan uitgaven voorzien. Ten opzichte van de Miljoenennota 2010 betekent dit een versnelling van uitgaven ter hoogte van 1 mln.

Duurzame economie

begrotingshoofdstuk	artikel-nummer	2009	2010	2011 ¹
Duurzame economie		290,4	633,2	72,7
<i>Duurzame agrarische sector</i>		6,7	43,3	0,0
LNV	21	1,7	43,3	
LNV	24	5,0		
<i>Sloopregeling auto's</i>		31,3	33,7	0,0
VROM	3	31,3		
Aanvullende Post			33,7	
<i>Energiebesparing woningen</i>		10,0	20,0	0,0
WWI	2	10,0		
Aanvullende Post			20,0	
<i>Uitvoering Motie van Geel ruimtelijke economie</i>		58,0	57,0	50,0
VROM	2	16,5	30,0	10,0
V&W	31	2,0	1,0	
V&W	39	3,5	15,0	33,0
EZ	3	27,0		
LNV	22	9,0	11,0	7,0
<i>Snelle uitvoering FES projecten Ruimtelijk Econ. Beleid</i>		91,2	288,4	0,0
VROM	2	27,6	222,7	
OCW	14	2,0	4,1	
FES (bestemd voor LNV)	15	7,5	7,5	
FES	15	54,1	54,1	
<i>Snelle uitvoering FES-projecten Milieu en Duurzaamheid</i>		91,2	127,7	12,7
VROM	4	10,1	10,1	
VROM	3 en 4	17,5	17,5	
VROM	3	19,8	19,8	
V&W	36	1,1	1,1	
EZ	4	32,1	26,3	9,7
IF	11	8,9	15,9	3,0
LNV	21		3,0	
FES (bestemd voor VROM)	15	1,7	1,7	
FES	15		32,3	
<i>Duurzame energie (SDE)</i>		0,0	15,0	0,0
Aanvullende Post			15,0	
<i>Duurzaam ondernemen (incl. programma milieu en technologie)</i>		2,0	28,0	10,0
VROM	3		4,0	4,0
VROM	7	2,0		
Aanvullende Post			24,0	6,0
<i>Elektrische auto</i>		0,0	20,0	0,0
Aanvullende Post			20,0	

¹ Bedragen genoemd in 2011 zijn soms gespreid over meerdere jaren.

Duurzame agrarische sector*LNV*

Van de in 2009 beschikbare 30 mln. wordt 23,3 mln. nog niet in 2009 uitgegeven. Deze onderuitputting in 2009 zit met name op de regelingen duurzame stallen en luchtkwaliteit veehouderij.

Voor beide regelingen is veel belangstelling. Het door de EU goedgekeurde subsidieplafond 2009 van 2,5 mln. voor de investeringsregeling duurzame stallen is volledig verplicht. In totaal is voor deze regeling voor 14 mln. aan aanvragen ingediend. Voor de openstelling 2010 wordt een

staatssteunmelding gedaan bij de Europese Commissie met als doel om in 2010 de regeling voor het resterende bedrag open te stellen. Voor investeringen in gecombineerde luchtwassers voor de veehouderij is de subsidieregeling in 2009 opengesteld (inclusief 5 mln. Europese cofinanciering). Er zijn 208 aanvragen goedgekeurd waarmee het totale budget 2009 is verplicht. De subsidieregeling zal in 2010 voor het resterende bedrag worden opengesteld.

De kasuitgaven lopen echter niet één op één met het aangaan van de verplichtingen. De kasmiddelen worden daarom niet volledig in 2009 uitgegeven. Om de investering in duurzame stallen en gecombineerde luchtwassers in de veehouderij te kunnen doen zijn onder meer milieu- en bouwvergunningen nodig. Niet alle ondernemers hebben deze vergunningen verkregen. Daarnaast moeten voor duurzame stallen bouwtekeningen worden gemaakt. Mede daarom bieden de regelingen voor duurzame stallen en luchtkwaliteit veehouderij de ondernemer twee jaar de tijd om de investering af te ronden.

Sloopregeling auto's

VROM

De sloopregeling loopt voorspoedig. Van het oorspronkelijk geraamde budget van 35 mln. voor 2009 komt 3,7 mln. nog niet tot besteding. Deze middelen schuiven door naar 2010.

Energiebesparing woningen

WWI

De dubbelglas regeling is sinds oktober in de lucht. Er wordt geen onderuitputting op dit budget verwacht.

Uitvoering Motie Van Geel ruimtelijke economie

VROM

Er is op dit moment geen sprake van onderuitputting op de projecten.

V&W

Doordat de uitvoering van de motie Van Geel onderdeel «Kwartiermaken Veerman» (art. 31) meer tijd in beslag neemt dan werd verwacht, wordt 2 mln. uitgegeven en 1 mln. doorgeschoven naar 2010. Het gedeelte van de motie Van Geel voor «Nationale Sleutel Projecten» (art. 39; 3,5 mln.) komt in 2009 in zijn geheel tot besteding.

EZ

Er is geen sprake van onderuitputting op de projecten.

LNV

Er is geen sprake van onderuitputting op de projecten.

Snelle uitvoering FES projecten Ruimtelijk Economisch Beleid

De post «Snelle uitvoering FES-projecten Ruimtelijke Economisch Beleid» bestaat uit een groot aantal FES-projecten dat in de jaren 2009 en 2010 versneld tot uitvoering moet komen. Van de in 2009 beschikbare 190 mln. komt circa 91 mln. tot besteding. Het overige budget blijft beschikbaar voor 2010. De projecten zijn verdeeld over de verschillende in de tabel genoemde begrotingen. Het gaat onder andere om:

Sleutelprojecten (VROM)

Circa 99 mln. is bestemd voor het programma Sleutelprojecten in het jaar

2009. De projecten uit dit programma dragen bij aan de ontwikkeling van stedelijke gebieden van nationaal belang. Hiervan is een deel gereserveerd voor de Zuidas. In 2009 is het Sleutelproject Zuidas verstraagd. De vertraging komt doordat er nog geen besluitvorming heeft plaatsgevonden. Een rijksvertegenwoordiger is aangesteld om met betrokken partijen te onderzoeken hoe de business case verbeterd kan worden. Het onderzoek is nog niet afgerond. Van de in 2009 beschikbare middelen voor het programma «Sleutelprojecten» wordt daarom 82 mln. nog niet in 2009 uitgegeven.

Budget Investerings Ruimtelijk Kwaliteit (VROM)

Met het Budget Investerings Ruimtelijk Kwaliteit (BIRK) draagt het Rijk financieel bij aan ruimtelijke investeringsprojecten die passen binnen het nationaal ruimtelijk beleid (VROM). Hiervoor is voor de jaren 2009 en 2010 circa 52 mln. beschikbaar gesteld in het Aanvullend Beleidsakkoord waarvan 26 mln. in 2009. Een aantal investeringsprojecten heeft uitvoeringsproblemen waardoor de voorschotbetalingen achterlopen op schema. De gesubsidieerde partijen zijn primair verantwoordelijk voor de sturing en de realisatie van de projecten. Hierdoor is gebleken dat het niet mogelijk was om een goede inschatting te maken van het uitgavenpatroon. Een bedrag van circa 16 mln. komt niet in besteding in 2009 en blijft beschikbaar voor 2010.

Snelle uitvoering FES-projecten Milieu en Duurzaamheid

Dit betreft een groot aantal projecten in het domein Milieu en Duurzaamheid dat in 2009 en 2010 tot uitvoering moet komen. Departementen melden geen vertragingen of versnellingen bij de onderliggende projecten. De verwachting is momenteel dat het gehele budget van 91 mln. wordt uitgegeven, zoals gepresenteerd in de Miljoenennota 2010. De projecten zijn verdeeld over de verschillende in de tabel genoemde begrotingen. Het gaat onder andere om:

Luchtkwaliteit (VROM)

In het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) zijn maatregelen opgenomen die door alle overheden worden uitgevoerd om te voldoen aan de milieunormen (fijnstof en stikstofdioxide) in 2010 en 2015. Hiervoor is circa 37 mln. beschikbaar in 2009 binnen het stimuleringspakket.

Unieke Kansen Regeling (EZ)

De Unieke Kansen Regeling (EZ) is voor een versnelde marktintroductie van technieken die bijdragen aan energietransitie. Deze regeling stimuleert projecten waarin Nederlandse marktpartijen en niet-marktpartijen samenwerken aan de transitie naar een duurzame energiehuishouding. De 15 mln. aan beschikbaar budget komt in zijn geheel tot besteding in 2009.

Duurzame energie

Aanvullende Post

De gereserveerde 15 mln. staat op dit moment nog op de Aanvullende Post maar zal volgend jaar worden ingezet om onder andere TenneT in staat te stellen de MER-procedures en -onderzoeken te starten om de «invoeding» van 6000 MW in het Nederlandse elektriciteitsnet mogelijk te maken. Daarnaast worden er op een aantal plaatsen meteomasten geplaatst en zal er locatieonderzoek worden verricht. Tot slot worden er een aantal haalbaarheidsonderzoeken uitgevoerd.

Duurzaam ondernemen (inclusief programma Milieu en Technologie)

VROM

Er is op dit moment geen sprake van onderuitputting op het programma «Milieu en technologie».

Aanvullende Post

Op dit moment wordt er binnen het kabinet gesproken over de invulling van de overige middelen binnen de envelop «Duurzaam ondernemen». Ik zal de Tweede Kamer hier zo spoedig mogelijk over informeren.

Elektrische auto

Aanvullende Post

Voor de Elektrische Auto stond 5 mln. in 2009 en 15 mln. in 2010 op de Aanvullende Post gereserveerd. De 5 mln. beschikbaar voor 2009 wordt doorgeschoven naar 2010. Van de in totaal 20 mln. zal 15 mln. naar High Tech Automotive gaan. De tender die hiervoor is opengesteld, zal in februari 2010 sluiten. Voor de overige 5 mln. zullen subsidies verleend worden aan specifieke projecten en initiatieven die de ontwikkeling en de productie van elektrische voertuigen stimuleren.

Infrastructuur en (woning)bouw

begrotingshoofdstuk	artikel-nummer	2009	2010	2011 ¹
Infrastructuur en (woning)bouw		586,0	1 184,1	- 568,0
<i>Versnelling BLS en monumenten</i>		263,0	132,0	- 150,0
WWI	1	263,0		- 150,0
Aanvullende Post			132,0	
<i>Deltaprogramma/kustversterking (w.o. Zandsuppleties)</i>		80,0	50,0	- 30,0
V&W	39	80,0	50,0	- 30,0
<i>Vaarwegen, sluizen en binnenhavens</i>		75,0	125,0	- 125,0
V&W	39	75,0	125,0	- 125,0
<i>Versnelling bruggen en renovatie wegen</i>		75,0	138,0	- 213,0
V&W	39	75,0	138,0	- 213,0
<i>Onderhoud en bouw jeugdzorginstellingen</i>		25,0	55,0	0,0
J&G	3	25,0		
Aanvullende Post			55,0	
<i>Onderhoud en bouw zorg- en AWBZ instellingen</i>		0,0	320,0	- 50,0
VWS	42		160,0	- 25,0
VWS	43		160,0	- 25,0
<i>Onderhoud en bouw scholen</i>		0,0	165,0	0,0
OCW	1		104,1	
OCW	3		50,9	
Aanvullende Post			10,0	
<i>Snelle uitvoering FES-projecten</i>		67,9	199,1	0,0
Infra				
IF	12	29,4	17,4	
IF	17	38,6	38,6	
FES (V&W)	15	0,0	143,1	

¹ Bedragen genoemd in 2011 zijn soms gespreid over meerdere jaren.

Versnelling BLS en monumenten

Voor het stimuleringsbudget woningbouw is 395 mln. uitgetrokken voor 2009 en 2010; het kabinet heeft 245 mln. extra uitgetrokken en zal 150 mln. versneld inzetten. Doel van het stimuleringsbudget is om het verwachte woningtekort in 2010 terug te dringen. Een deel van dit budget wordt in samenwerking met de minister van OCW ingezet voor restauratie van monumenten, met name waar dit aansluit bij stedelijke vernieuwingstrategieën (13 mln. in 2009). Over de inzet van de eerste tranche is de Tweede Kamer geïnformeerd (Kamerstukken II 2008/09, 27 562, nr. 36). Voor de tweede ronde uit het stimuleringsbudget hebben gemeenten voor meer dan 250 mln. aan subsidieaanvragen gedaan bij het ministerie voor WWI. Het gaat hier om meer dan 1 100 aanvragen voor in totaal ongeveer 37 500 woningen, waarvan de bouw naar verwachting voor 1 juli 2010 zal starten. Op dit moment worden de aanvragen getoetst. Door het grote succes zijn er middelen die gereserveerd waren voor 2010 naar voren gehaald.

Deltaprogramma/kustversterking

V&W

Er zijn extra middelen beschikbaar gekomen voor zandsuppletie en steenbestortingen. VenW heeft het volledige bedrag voor dit onderdeel van het stimuleringspakket overgemaakt naar Rijkswaterstaat (RWS) via de agentschapsbijdrage. De kasritmes zijn derhalve gelijk aan de stand Miljoenennota, terwijl de onderuitputting binnen de RWS begroting beschikbaar blijft.

Bij de zandsuppletieprojecten is vertraging opgetreden door een technische discussie over de beste en meest efficiënte en doelmatige aanpak. Het besluit wordt naar verwachting eind 2009 of uiterlijk begin 2010 afgerond. Momenteel is voor een bedrag ad 13 mln. aanbesteed. Volgend jaar komt het volledige budget (incl. de onderbesteding 2009) voor zandsuppleties tot besteding.

Voor de steenbestortingen geldt dat naar verwachting in 2009 een bedrag van 8,4 mln. tot betaling komt. Een bedrag van 12,5 mln. is aanbesteed. Daarbovenop komt naar schatting 5,2 mln. aan nadeelcompensatie. Met deze 17,7 mln. worden de «zeer urgente bestortingen» (Westerschelde en Oosterschelde) uitgevoerd. Het cluster «urgente bestortingen» wordt in 2010 aanbesteed en gestart.

Vaarwegen sluizen en binnenhavens

V&W

De middelen voor dit onderdeel komen in 2009 vrijwel volledig tot besteding.

Versnelling bruggen en renovatie wegen

V&W

De beschikbare 75 mln. is overgeboekt naar Rijkswaterstaat (RWS). De werkzaamheden in het kader van de reparaties aan wegen als het gevolg van vorstschade zijn nagenoeg gerealiseerd. Van de beschikbare 75 mln. in 2009 is nu 65 mln. uitgeput. De overige 10 mln. blijft voor dit doel beschikbaar binnen de middelen van RWS.

Onderhoud en bouw jeugdzorginstellingen

J&G

Van de oorspronkelijk geraamde 35 mln. worden in 2009 voor 25 mln.

kasuitgaven gedaan. De overige 10 mln. wordt toegevoegd aan de middelen voor 2010. Er is wel voor 80 mln. aan verplichtingen aangegaan.

Onderhoud en bouw scholen

OCW

Er is 165 mln. beschikbaar gesteld voor de verbetering van het binnenmilieu, de duurzaamheid en energiebesparende maatregelen in schoolgebouwen. Deze middelen zijn beschikbaar voor de sectoren primair en voortgezet onderwijs. Er wordt gevraagd om cofinanciering door gemeenten of scholen ter grootte van 40%. Voor het primair onderwijs (PO) is van de totaal 100 mln. een bedrag van 26,2 mln. in 2009 gereserveerd. Gemeenten kunnen, in overleg met scholen, tot 1 januari 2010 plannen indienen. Per gemeente is bekend gemaakt voor welk bedrag men plannen kan indienen. Aanvragen kunnen daardoor beoordeeld en toegekend worden zodra deze binnen zijn. Tot op heden zijn er geen aanvragen binnengekomen. Het indienen van een aanvraag blijkt meer tijd te kosten dan verwacht. Dit komt deels doordat het overleg tussen gemeenten en scholen en bijbehorend besluitvormingsproces meer tijd in beslag neemt dan gedacht. Daarnaast blijken de aanvragen vaak technisch complex waardoor het voldoen aan de eisen, zoals gesteld in de subsidie-regeling relatief veel tijd in beslag neemt. Aanvragen zullen naar verwachting in december binnenkomen. Vanaf 1 januari 2010 kunnen dan middelen worden toegekend.

Voor het voortgezet onderwijs (VO) is van de totaal 50 mln. in 2009 een bedrag van 10 mln. gereserveerd. Het betreft een aanvraagregeling voor VO-scholen. Er zijn twee aanvraagmomenten; vóór 1 november 2009 en vóór 1 januari 2010. Voor de eerste tranche zullen onmiddellijk na 1 november aanvragen beoordeeld en toegekend worden. Er zijn inmiddels enkele aanvragen binnen voor de eerste tranche.

Snelle uitvoering FES-projecten infra

Dit betreft enkele FES-projecten die gedurende de jaren 2009 en 2010 versneld tot uitvoering moeten komen binnen het domein Verkeer en Vervoer. Hier is voor 2009 134 mln. gereserveerd waarvan naar verwachting 68 mln. tot besteding komt. Het overige budget blijft behouden voor het jaar 2010. De projecten en reserveringen vallen binnen het beleidsterrein van het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Het gaat onder andere om:

Bijdrage Syteemkosten Tolheffing (VenW)

Circa 36 mln. is in 2009 beschikbaar voor de start van mobiliteitsprojecten in zes stedelijke gebieden. Met deze projecten wordt ervaring opgedaan met de voor Anders Betalen voor Mobiliteit benodigde satelliettechniek en de gedragingen van weggebruikers. Het budget in 2009 komt naar verwachting geheel tot besteding.

Programma Filevermindering (VenW)

Het Programma Filevermindering bestaat uit maatregelen die de benutting van het hoofdwegennet vergroten. De werkelijke kasuitgaven in 2009 lopen voor op de ramingen (16 mln.) in de Miljoenennota 2010. Dit betekent dat circa 23 mln. wordt uitgegeven in 2009.

Infrastructuur Noordvleugel (VenW)

Binnen het FES is voor 2009 67 mln. gereserveerd voor de Zuidas. Er heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden over dit project. Een rijksvertegenwoordiger is aangesteld om met betrokken partijen te onderzoeken

hoe de business case verbeterd kan worden. Het onderzoek is nog niet afgerond. Het gehele budget blijft behouden voor het jaar 2010.

Liquideitsverruiming bedrijfsleven

begrotingshoofdstuk	artikel-nummer	2009	2010	2011 ¹
Liquideitsverruiming bedrijfsleven		690,5	561,0	149,0
<i>Versoepeling verliesverrekening 2008</i>				
Fin	1	335,0	- 120,0	- 215,0
<i>Verruimen afdrachtvermindering WBSO</i>				
Fin	1	135,0	150,0	15,0
<i>Enveloppe MKB</i>				
Fin	1		53,0	23,0
<i>Schiphol/luchtvaart/vliegtax</i>				
Fin	1	70,0	277,0	277,0
<i>VAMIL/MIA</i>				
Fin	1	21,0	30,0	9,0
<i>EIA</i>				
Fin	1	117,0	146,0	15,0
<i>Verlaagd BTW tarief isolatie</i>				
Fin	1	12,5	25,0	25,0

¹ Bedragen genoemd in 2011 zijn soms gespreid over meerdere jaren.

De lastenmaatregelen zijn ingevoerd. Er spelen geen vertragingen.

Invulling FES-projecten

begrotingshoofdstuk	artikel-nummer	2009	2010	2011 ¹
Invulling FES-projecten		29,4	89,8	265,4
WWI	2	8,0	11,0	11,0
LNV	21	3,4	5,3	18,3
EZ	2	4,5	8,4	19,2
OCW	16	13,5	25,7	42,8
FES	15	0,0	39,5	174,1

¹ Bedragen genoemd in 2011 zijn soms gespreid over meerdere jaren.

Invulling FES-projecten

Het totale budget van 29 mln. in 2009, zoals geraamd in de Miljoenennota 2010, zal naar verwachting uitgegeven worden. De projecten zijn verdeeld over de verschillende in de tabel genoemde begrotingen. Het gaat onder andere om:

Grootschalige Researchprojecten/leraren

Dit kabinet heeft tot en met 2012 circa 170 mln. beschikbaar gesteld voor grootschalige research infrastructuur en innovatieve oplossingen voor toekomstige lerarentekorten. Met de honorering van de FES-bijdrage voor de aangepaste voorstellen van het Nederlands Centrum Biodiversiteit (NCB): «Biodiversiteit», «NanoLab» (deel II), «Dynamic Two Phase Flow Lab» en «Delta Faciliteit» van respectievelijk 30 mln, 13,1 mln., 14 mln. en 25,3 mln. is het totale budget door het kabinet toegekend aan projecten (Kamerstukken II 2008/09, 31 700 D, nr. 7).

Maatschappelijke Innovatieprogramma's

Er is afgesproken te investeren in maatschappelijke innovatieprogramma's. Daarom is besloten tot de Enveloppe Innovatie, kennis en onderzoek. De betreffende programma's zijn gericht op de aanpak van maatschappelijke knelpunten op het terrein van waterbeheer, veiligheid, zorg en (duurzame) energie. In het Coalitieakkoord is 111 mln. beschikbaar gesteld voor maatschappelijke innovatieprogramma's. Met de honorering van een FES bijdrage voor de aangepaste voorstellen Hersenen en «Cognitie», «Towards Bio Solar Cells» en «Gezond Ouder Worden» van respectievelijk 20 mln, 25 mln. en 10 mln. is het totale bedrag door het kabinet toegekend aan projecten (Kamerstukken II 2008/09, 31 700 D, nr. 7).

Innovatieagenda Energie

Het betreft hier de tweede tranche van de Innovatieagenda Energie. De onderliggende innovatieprogramma's voor de betrokken thema's («Groene Grondstoffen», «Ketenefficiency», «Kas als Energiebron», «Zon-PV» (zonne-energie), «Warmte en CCS» (afvang en opslag CO₂)) zijn opgestart en de uitvoering daarvan verloopt volgens planning.

Verticale Toelichting Najaarsnota 2009

De Verticale Toelichting geeft voor alle begrotingen een overzicht van en toelichting op de belangrijkste mutaties. Voor een meer gedetailleerde toelichting op wordt verwezen naar de supplettoire begrotingswetten.

Leeswijzer

De mutaties zijn gesplitst in drie categorieën:

- 1) Mee- en tegenvallers;
- 2) Beleidsmatige mutaties;
- 3) Technische mutaties.

De laatste categorie omvat alle overboekingen, desalderingen, statistische correcties en mutaties die niet onder een ijklijn vallen. Mutaties worden toegelicht indien ze een bepaalde ondergrens overtreffen. De ondergrens is afhankelijk van de omvang van de begroting en verschilt voor de verschillende categorieën mutaties. De post diversen bevat de mutaties die onder de ondergrens vallen en wordt in principe alleen toegelicht indien zich bijzonderheden voordoen.

De totalen per begroting worden in eerste instantie gepresenteerd exclusief de bedragen die onder de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) vallen. Door middel van een aansluitregel wordt het deel van de begroting dat onder de HGIS valt zichtbaar gemaakt. De laatste regel geeft per begroting de totaalstand inclusief HGIS aan. De mutaties die optreden binnen het HGIS-deel van de begroting worden gepresenteerd en toegelicht in de Verticale Toelichting van alle HGIS uitgaven.

De laatste regel geeft per begroting de totaalstand inclusief HGIS en het stimuleringspakket aan.

In de Najaarsnota en bijlage 3 wordt ingegaan op de voortgang van de uitvoering van het stimuleringspakket.

De bedragen in de tabellen zijn in miljoenen euro's.

De Koning

I DE KONING: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	7,0
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	7,0
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	7,0

Staten-Generaal

IIA STATEN-GENERAAL: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	141,5
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 9,3
	- 9,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	3,0
	3,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 6,4
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	135,1
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	135,1

IIA STATEN-GENERAAL: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	2,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	3,8
	3,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	3,8
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	6,3
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	6,3

Diversen (beleidsmatige mutaties)

Door vertraging van ICT-projecten komt 8 mln. niet tot besteding in 2009.

Overige Hoge Colleges van Staat

IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINETTEN: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	107,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 0,4
	- 0,4
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 1,3
	- 1,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	4,1
	4,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	2,5
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	109,5
Totaal Internationale samenwerking	0,3
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	109,7

IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINETTEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	3,4
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,2
	0,2
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,1
	0,1
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,1
	0,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	0,3
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	3,7
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	3,7

Diversen (technische mutaties)

Als gevolg van de invoering van de Wet ruimtelijke ordening vindt er een verschuiving plaats tussen de werklast van de provincies, de rechtspraak en de Raad van State. Derhalve wordt er 3,6 mln. van VROM naar de Raad van State overgeheveld.

Algemene Zaken

III ALGEMENE ZAKEN: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	81,7
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 5,5
	- 5,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 0,3
	- 0,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 5,8
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	75,9
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	75,9

III ALGEMENE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	3,0
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	3,0
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	3,0

Diversen (beleidsmatige mutaties)

Deze post bestaat o.a. uit een post van 1,4 mln. voor de Overheidscommunicatie Nieuwe Stijl (ONS), die niet in 2009 tot besteding is gekomen. Door vertraagde overkomst van personeel van andere departementen moest voor tussentijdse inhuur door ONS een Europees aanbestedingstraject doorlopen worden.

Koninkrijksrelaties

IV KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	664,7
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Kustwacht en samenwerkingsmiddelen	- 14,5
	- 14,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Betalingsachterstand BES	20,0
Diversen	0,2
	20,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	5,8
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	670,5
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	670,5

IV KONINKRIJKSRELATIES: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	85,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Betalingsachterstanden BES	20,0
	20,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	20,0
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	105,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	105,3

Kustwacht en samenwerkingsmiddelen

De middelen voor de kustwacht en samenwerking komen in 2009 niet volledig tot besteding.

Betalingsachterstand BES

Voor de betalingsachterstanden van de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES) wordt een kredietfaciliteit bij het College Financieel Toezicht (CFT) opgezet ter grootte van Naf 50 mln. (€ 20 mln.). Dit leidt tot zowel een ontvangst (vanuit de begrotingsreserve) als tot een uitgave (naar de kredietfaciliteit).

Buitenlandse Zaken

V BUITENLANDSE ZAKEN: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	4 224,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
EU afdrachten correctie	2 108,7
	<hr/>
	2 108,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	2 108,7
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	6 333,0
Totaal Internationale samenwerking	5 109,8
Totaal Stimuleringspakket	
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009	11 442,8

V BUITENLANDSE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	580,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
EU afdrachten correctie	2 108,7
	<hr/>
	2 108,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	2 108,7
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	2 688,7
Totaal Internationale samenwerking	143,6
Totaal Stimuleringspakket	
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009	2 832,3

Relatie begroting Buitenlandse Zaken en de Homogene groep internationale samenwerking (HGIS)

Er zijn twee soorten uitgaven op de begroting van Buitenlandse Zaken: HGIS en niet-HGIS. Niet-HGIS uitgaven zijn de afdrachten aan de Europese Unie. HGIS-uitgaven zijn alle andere buitenlanduitgaven. De HGIS-uitgaven staan op diverse begrotingen en worden elders toegelicht; hier wordt alleen de ontwikkeling van de EU-afdrachten belicht.

EU afdrachten correctie

De wijziging betreft een technische bijstelling. Als gevolg van de inwerkingtreding van het nieuwe Eigen Middelenbesluit in 2009 zijn de kortingen op de afdrachten van 2007 en 2008 met terugwerkende kracht verwerkt in de afdrachten van 2009. Er is van uitgegaan dat dit zou resulteren in lagere uitgaven. Echter door de EU is de korting over 2007 en 2008 teruggestort en dit dient als ontvangst in de begroting te worden opgenomen. Deze hogere ontvangsten gaan gepaard met eenzelfde verhoging van de geraamde afdrachten. Per saldo verandert de afdracht van Nederland niet door deze technische bijstelling.

Justitie

VI JUSTITIE: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	6 113,2
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Voorlopige afrekening 2009	- 19,0
Diversen	- 36,8
	- 55,8
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Onderuitputting uitgaven algemeen + selectieve stop inhuur externen	65,0
Diversen	8,4
	73,4
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	10,5
	10,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	28,2
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	6 141,4
Totaal Internationale samenwerking	25,6
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	6 167,0

VI JUSTITIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	1 251,4
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	16,4
	16,4
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	8,8
	8,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	25,2
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	1 276,6
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	1 276,6

Voorlopige Afrekening 2009

Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) verwacht een lagere productie bij het gevangeniswezen, forensische zorg, jeugdinstellingen en vreemdelingenbewaring in 2009. Dit leidt tot een lagere bijdrage van de Justitiebegroting.

Diversen (mee- en tegenvallers)

Deze post is een saldo van een aantal mee- en tegenvallers. De meevallers zijn o.a. een lager dan geraamd gebruik van *mediation* (6 mln.), achterblijvende subsidieverzoeken (3 mln.) en minder uitgaven bij de aanpak jeugdcriminaliteit (4 mln.). Hier staan o.a. tegenover lager dan geraamde

ontvangsten voor leges bij de IND (6 mln.) en een tegenvaller bij ICT in de vreemdelingenketen (3 mln.). Het saldo wordt ingezet om het verwachte tekort aan ontvangsten bij de Boeten en Transacties in 2009 op te vangen.

Onderuitputting uitgaven algemeen + selectieve stop inhuur externen

Om het verwachte tekort aan ontvangsten bij de Boeten en Transacties in 2009 op te vangen, wordt de onderuitputting op de Justitiebegroting alsmede een selectieve stop op inhuur externen ingezet. De geplande onderuitputting was reeds bij Augustusbrieff in de begroting opgenomen als korting. Middels deze mutatie wordt deze onderuitputting ingezet ter invulling van de opgelegde korting.

Diversen (beleidsmatige mutaties)

De technische post bevat o.a. de afrekening van het Openbaar Ministerie (5 mln.) betreffende de gemaakte kosten voor bijvoorbeeld kinderopvang.

Diversen (ontvangsten – beleidsmatige mutaties)

Deze post bestaat uit een aantal meevallers. De grootste meevallers zijn de hoger dan geraamde ontvangsten bij verbeurd verklaarde goederen (7,8 mln.) en de afrekening van DJI over 2008 (3,9 miljoen).

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	6 054,5
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 17,3
	- 17,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	14,4
	14,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 2,8
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	6 051,6
Totaal Internationale samenwerking	0,7
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	6 052,3

**VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES:
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	763,6
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	3,8
	3,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	25,7
	25,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	29,4
	793,1
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	793,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	
	793,1
Stand Najaarsnota 2009	793,1

Diversen (beleidsmatige mutaties)

De post diversen wordt deels verklaard omdat BZK 21 mln. als onderuitputting heeft aangemeld voor de eindejaarsmarge.

Onderwijs, Cultuur en wetenschap

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	36 087,1
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Bijstelling autonome ramingen	- 90,0
Ramingsbijstelling wet kinderopvang	133,0
Diversen	- 14,7
	28,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Awir-effect: prolongatie 5 euro	25,0
Ov-jaarkaart	165,0
Diversen	- 50,4
	139,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 22,9
Niet tot een ijklijn behorend	
Niet relevant bijstelling autonome raming studiefinanciering	- 72,0
	- 94,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	73,0
	36 160,1
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	36 160,1
Totaal Internationale samenwerking	73,5
Totaal Stimuleringspakket	154,9
	36 388,5
Stand Najaarsnota 2009	36 388,5

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	2 126,4
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Bijstelling autonome ramingen	30,0
Diversen	3,8
	33,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 18,5
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	18,3
	- 0,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	33,6
	2 160,1
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	2 160,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	
	2 160,1

Bijstelling autonome ramingen

De ramingsbijstellingen studiefinanciering, WTOS en lesgeld zijn het gevolg van minder omzettingen van de basisbeurs en de aanvullende beurs in een gift voor deelnemers in de beroepsopleidende leerweg (bol). Ook is er sprake van minder uitgaven van de aanvullende beurs voor eerstejaarsstudenten dan verwacht. Bij de WTOS is er sprake van een kleine meevaller als gevolg van lagere uitgaven bij de tegemoetkoming voor ouders van deelnemers aan de beroepsopleidende leerweg tot 18 jaar. Verder komen de middelen die in 2009 zijn gereserveerd voor de overgangsfinitanciering van de integratie van de WTOS in het kindgebonden budget, niet tot uitputting.

Ramingsbijstelling Wet Kinderopvang

Op grond van het uitgavenbeeld tot oktober wordt de prognose voor kinderopvangtoeslag in 2009 verhoogd met 133,0 mln.. De besparingen op het gebruik van kinderopvang als gevolg van de aanpassing van de ouderbijdragetabel per 1 januari 2009 zijn tot nu toe minder dan verwacht.

Awir-effect: prolongatie 5 euro

Door onderhoud aan het systeem van de toeslagen is het vanaf december 2009 enige tijd niet mogelijk voor vraagouders hun gegevens in dit systeem aan te passen. Daarom is er voor gekozen de toeslag van alle ouders in het systeem automatisch te prolongeren. Hierdoor zal een aantal ouders ten onrechte toeslag uitbetaald krijgen, die later zal worden teruggevorderd. Het effect hiervan in 2009 wordt geraamd op extra uitgaven van 25,0 mln.

OV-jaarkaart

Er is besloten om een gedeelte van de uitgaven voor de OV-jaarkaart in 2010 al bij Najaarsnota te voldoen.

Diversen (beleidsmatige mutaties)

Op verschillende dossiers komt het budget voor 2009 om uiteenlopende redenen niet volledig tot besteding. Voor een aanzienlijk deel betreft het budgetten waarvan de betaling volgend jaar plaatsvindt. Zo blijft een deel van het geld dat op de OCW begroting was gereserveerd voor de BES eilanden onbesteed, omdat de besluitvorming over de aanwending

hiervan nog niet is afgerond. Andere dossiers waar zich onderuitputting voordoet zijn o.a. de harmonisatie van de kinderopvang, zorgleerlingen, bibliotheekinnovatie en de subsidieregeling Cultuurinnovatie.

Niet-relevante bijstelling autonome raming studiefinanciering

De niet-relevante meevaller op het artikel studiefinanciering bestaat voor 72 mln. uit een meevaller bij de uitgaven en voor 18 mln. uit een meevaller bij de ontvangsten. De meevaller aan de uitgavenzijde komt voort uit een verlaging van de raming voor de leenvoorziening en prestatiebeurs. De meevaller aan de ontvangstenkant is het gevolg van extra aflossingen.

Bijstelling autonome ramingen

De ramingsbijstelling studiefinanciering, WTOS en lesgeld aan de ontvangstenzijde betreft voor het grootste deel een meevaller op het artikel voor studiefinanciering, als gevolg van hogere renteontvangsten dan geraamd.

Nationale Schuld

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIEBASIS): UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	22 074,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,0
Niet tot een ijklijn behorend	
Leningen kasbeheer	- 150,0
Wijziging geldmarktberoep en rente	- 105,0
Wijziging kapitaalmarktberoep en rente	- 71,5
Diversen	- 29,5
	- 356,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 356,0
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	21 718,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	21 718,8

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIONEBASIS): NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	2 238,4
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,8
	0,8
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	- 4,4
	- 4,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 3,5
	2 234,9
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	2 234,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	2 234,9

Leningen kasbeheer

Gewijzigde inzichten in het leengedrag van RWT's (Rechtspersonen met een wettelijke taak) leiden tot een aanpassing van de voorziene uitgaven voor leningen kasbeheer.

Wijziging geldmarktberoep en rente

Er is een lager geldmarktberoep door o.a. de vervroegde terugkoop van securities door ING, Aegon en SNS Reaal. Hierdoor worden de rentelasten neerwaarts bijgesteld.

Wijziging kapitaalmarktberoep en rente

De rentelasten over de vaste schuld zijn lager dan oorspronkelijk geraamd doordat bij de uitgifte veelal een lagere rente is gerealiseerd dan de rekenrente.

Financiën

IXB FINANCIËN: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	10 343,5
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Anticiperende aankopen	- 15,0
Diversen	- 3,9
	<hr/>
	- 18,9
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Uitvoeringskosten staatsdeelnemingen	20,6
Diversen	8,9
	<hr/>
	29,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	34,1
Niet tot een ijklijn behorend	
ING back-up faciliteit	370,0
Diversen	0,5
	<hr/>
	404,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	415,3
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	10 758,8
Totaal Internationale samenwerking	97,1
Totaal Stimuleringspakket	
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009	10 855,9

IXB FINANCIËN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	9 372,2
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Afdrachten Staatsloterij	30,0
Boeteontvangsten	- 15,0
EKV provenu's	38,7
Kosten vervolging	30,0
Diversen	- 4,4
	79,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	36,5
	36,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	6,1
Niet tot een ijklijn behorend	
Aegon	1 037,8
CRI	- 31,5
ING	5 514,3
ING back-up faciliteit	141,0
MCN	- 33,0
SNS	191,3
Diversen	21,0
	6 847,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	6 962,8
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	16 335,0
Totaal Internationale samenwerking	11,0
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	16 346,0

Anticiperende aankopen

Het beschikbare budget voor anticiperende aankopen wordt niet uitgeput.

Uitvoeringskosten staatsdeelnemingen

Als gevolg van de maatregelen die zijn genomen in het kader van de kredietcrisis, zijn er kosten gemaakt voor de inhuur van externen voor advisering op juridisch, strategisch en financieel gebied. Deze kosten zijn hoger dan geraamd. Een gedeelte van deze kosten wordt verhaald op de instellingen.

ING back-up faciliteit

Per saldo zijn de uitgaven voor de ING back-up faciliteit hoger dan oorspronkelijk geraamd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een ramingsbijstelling, de eurokoers en het versneld voldoen aan de verplichting onder de funding fee.

Afdrachten Staatsloterij

Aanvankelijk verwachtte de Stichting Exploitatie Nederlandse Staatsloterij een omzetsdaling door de crisis. Deze omzetsdaling blijkt echter mee te vallen.

Boeteontvangsten

Er zijn minder boeteontvangsten in de categorieën motorrijtuigenbelasting en omzetbelasting.

EKV provenu's

De provenu's zijn hoger dan geraamd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een onverwachte terugbetaling.

Kosten vervolging

De kosten voor invordering – zoals de kosten voor aanmaningen, dwangbevelen, beslagopdrachten, verkoopdrachten en de inzet van deurwaarders – worden doorbelast aan de belastingplichtigen en gelden als ontvangsten op begroting IX-B. Mede door toename van het aantal belastingplichtigen zijn deze ontvangsten voor 2009 hoger dan oorspronkelijk geraamd.

Aegon

Aegon maakt gebruik van de mogelijkheid om vervroegd securities terug te kopen. Hiervoor dient Aegon echter wel de nog verschuldigde rente en een premie voor vervroegde terugbetaling (repurchase fee) te betalen. Deze mutatie betreft de vervroegde terugkoop van de securities en de nog verschuldigde rente. De repurchase fee is afhankelijk van de beurskoers en is voorzichtigheidshalve nog niet in de raming opgenomen. Daarnaast zal een deel van de rente in verband met de terugvordering van dividendbelasting pas in 2010 ontvangen worden.

CRI

Als onderdeel van de herkapitalisatie van ABN Amro is een CRI (Capital Relief Instrument) aangegaan. De premieontvangsten uit het CRI die voor 2009 geraamd zijn, zullen deels in 2010 binnenkomen. De ontvangsten voor 2009 vallen zodoende lager uit dan initieel begroot.

ING

ING sluit een overeenkomst om voor 5 mld. aan securities vervroegd terug te kopen. Hierbij dient ING de nog verschuldigde rente en een premie voor vervroegde terugbetaling (repurchase fee) te betalen. De hoogte van de repurchase fee is afhankelijk van de beurskoers en voorzichtigheidshalve is hierbij uitgegaan van het minimaal te ontvangen bedrag.

ING Back-up faciliteit

De ontvangsten m.b.t. de ING back-up faciliteit zijn hoger dan oorspronkelijk geraamd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een ramingsbijstelling en de eurokoers.

MCN

Als onderdeel van de herkapitalisatie van ABN Amro is op 31 juli 2009 de MCN (Mandatory Convertible Note) afgesloten. De coupon (rente) dient achteraf, aan het einde van het jaar (dus op 31 juli 2010), betaald te worden.

SNS

SNS Reaal maakt gebruik van de mogelijkheid tot vervroegde terugkoop van securities. Hierbij dient de nog verschuldigde rente en een premie voor vervroegde terugbetaling (repurchase fee) te worden betaald. Deze mutatie betreft de vervroegde terugkoop van de securities en de nog verschuldigde rente. De repurchase fee is afhankelijk van de beurskoers en is voorzichtigheidshalve nog niet in de raming opgenomen. Daarnaast zal een deel van de rente in verband met de terugvordering van dividendbelasting pas in 2010 ontvangen worden.

Defensie

X DEFENSIE: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	8 335,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Bommelerwaard	- 20,0
Exploitatie informatievoorzieningsystemen	20,0
Investerings infrastructuur	- 29,0
Overheveling van Buitenlandse Zaken	18,0
Prijsbijstelling	- 15,2
Diversen	26,2
	0,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,6
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	- 22,2
	- 19,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 19,6
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	8 315,4
Totaal Internationale samenwerking	411,9
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	8 727,3

X DEFENSIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	534,0
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Herfasering verkoopopbrengsten	- 29,0
Diversen	10,9
	- 18,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 18,1
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	516,0
Totaal Internationale samenwerking	15,5
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	531,5

Bommelerwaard

De totale raming (46 mln.) voor uitgaven aan schadeclaims vanwege het helikopterongeval in de Bommelerwaard wordt met 10 mln. naar beneden bijgesteld. Daarnaast wordt een deel (10 mln.) van de uitkeringen pas uitgekeerd in 2010 en niet zoals verwacht in 2009.

Exploitatie Informatievoorzieningsystemen

Het betreft hier de nadere verdeling van budget voor de invoering van verschillende informatievoorzieningsystemen (SAP/FINAD en ERP). Deze toevoeging van budget is in de defensiebegroting 2008 aangekondigd.

Investerings infrastructuur

Het betreft hier de budgettaire verwerking van vertragingen bij een aantal infrastructuurprojecten, zoals de herhuisvesting op het Plein/

Kalvermarktcomplex, de huisvesting van de Joint CIS Group (een onderdeel van de Defensie Telematica Organisatie) in Soesterberg, de uitbreiding van de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn en de renovatie van de Operationele School te Den Helder.

Overheveling Buitenlandse Zaken inzake C-17

Het betreft de verschuldigde bijdrage voor 2009 van Buitenlandse Zaken aan Defensie t.b.v. het Strategic Airlift Capability C-17 NAVO initiatief om de strategische luchttransportcapaciteit te vergroten. De eenmalige investeringskosten voor Nederland bedragen in totaal 130 mln. verspreid over enkele jaren. Deze worden geacommodeerd binnen de begrotingen van Defensie (70 mln.) en Buitenlandse Zaken (60 mln.).

Prijsbijstelling

Dit bedrag betreft de budgettaire verwerking van het saldo van de bij de defensieonderdelen verwerkte mutaties op grond van compensaties en herschikkingen van de exploitatie- en investeringsbudgetten bij de defensieonderdelen.

Diversen (beleidsmatige mutaties)

Het betreft hier een verzameling van verschillende mutaties in de budgetten. Het bestaat ondermeer uit een neerwaartse bijstelling van de personele uitgaven tijdens oefeningen, een vertraging van het project Walradar en een neerwaartse ramingsbijstelling van de pensioenen en uitkeringen.

Herfasering verkoopopbrengsten

Het betreft hier een herfasering van verkoopopbrengsten van roerende zaken, waaronder Pantserhouwitsers en F-16 gevechtsvliegtuigen.

Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

XI VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	1 550,4
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	4,4
	4,4
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Kasschuif WABO	9,0
Diversen	- 3,5
	5,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
BIRK + saneringsregeling	- 56,5
FES Roetfilters	16,0
FES Sleutelprojecten: Zuidas	- 82,0
Overboeking WABO	- 25,0
Diversen	- 1,8
	- 149,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 139,3
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	1 411,1
Totaal Internationale samenwerking	43,5
Totaal Stimuleringspakket	49,8
Stand Najaarsnota 2009	1 504,3

**XI VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER:
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	504,4
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,7
	2,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
BIRK + saneringsregeling	- 56,5
FES Roetfilters	16,0
FES Sleutelprojecten: Zuidas	- 82,0
Diversen	5,0
	- 117,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 114,8
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	389,6
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	389,6

Kasschuif WABO – FES Roetfilters – Overboeking WABO

De Rijksbijdrage aan de Wet algemene bepaling omgevingsrecht (WABO) wordt in 2009 als decentralisatie-uitkering via het Gemeentefonds verstrekt aan medeoverheden ten laste van de begroting van VROM. Om de totale betaling van 25 mln. mogelijk te maken in 2009, wordt 9 mln. vanuit 2010 naar 2009 geschoven. De WABO regelt de omgevingsvergunning. Dit is één geïntegreerde vergunning voor o.a. wonen en bouwen wat tot minder administratieve lasten voor burger en bedrijf moet leiden. Het gereserveerde FES-budget voor de WABO wordt verlaagd met 16 mln. in 2009. Dit komt ten gunste aan het FES-project Roetfilters.

Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK) + saneringsregeling

Met het BIRK draagt het Rijk financieel bij aan ruimtelijke investeringsprojecten die passen binnen het nationaal ruimtelijk beleid. Een aantal investeringsprojecten hebben uitvoeringsproblemen waardoor de voorschotbetalingen achterlopen op schema. De gesubsidieerde partijen zijn primair verantwoordelijk voor de sturing en de realisatie van de projecten. Hierdoor is gebleken dat het niet mogelijk was om een goede inschatting te maken van het uitgavenpatroon. De budgetten worden op grond van nieuwe kasprognoses bijgesteld. De projecten komen in 2010 en latere jaren tot betaling.

FES Sleutelprojecten: Zuidas

In 2009 is het FES Sleutelproject Zuidas vertraagd. De vertraging komt doordat er nog geen besluitvorming heeft plaatsgevonden. Een rijksvertegenwoordiger is aangesteld om met betrokken partijen te onderzoeken hoe de business case verbeterd kan worden. Het onderzoek is nog niet afgerond. De verwachte uitgaven zullen niet meer in 2009 gedaan worden.

Wonen, Wijken en Integratie

XVIII WONEN, WIJKEN EN INTEGRATIE: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	4 744,3
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Hogere voorschotten huurtoeslag	100,0
Inburgeringstrajecten	- 33,7
Minder reguliere betalingen BWS 1992-1994	- 34,0
Diversen	- 5,8
	26,5
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 13,0
	- 13,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 20,8
	- 20,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 7,2
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	4 737,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	273,0
Stand Najaarsnota 2009	5 010,1

XVIII WONEN, WIJKEN EN INTEGRATIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	896,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Vertraagde invordering ontvangsten huurtoeslag	- 50,0
Diversen	4,0
	- 46,0
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 2,3
	- 2,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,8
	2,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 45,5
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	850,5
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	850,5

Hogere voorschotten huurtoeslag

Er sprake van een overschrijding op de reguliere voorschotbetalingen voor het toeslagjaar 2009. Dit is het gevolg van het afschaffen van de fiscale aftrek Buitengewone Uitgaven. Bij de voorschotbetalingen is onvoldoende rekening gehouden met de als gevolg daarvan hogere belastbare inkomens. Bovendien vinden meer nabetalingen uit het toeslagjaar 2007

plaats. Naar verwachting leiden de hogere uitgaven in 2009 tot hogere ontvangsten in 2010 en latere jaren. Deze worden bij voorjaar ingeboekt.

Inburgeringstrajecten

In 2009 was een budget van 30 mln. beschikbaar voor volumeverhoging inburgeringstrajecten. Daarnaast konden gemeenten een extra bijdrage ontvangen voor de inburgeringstrajecten in het kader van de nalatenschap van de oude vreemdelingenwet. Voor beide regelingen blijkt dat er minder gebruik van is gemaakt dan verwacht. Hierdoor blijft een totaal bedrag van 33,7 mln. over in 2009 (27,7 mln. van de middelen voor de volumeverhoging en 6 mln. van de middelen voor het nalatenschap van de oude vreemdelingenwet).

Minder reguliere betalingen BWS 1992–1995

In 2009 vinden minder reguliere betalingen Besluit Woninggebonden Subsidies (BWS) plaats dan was geraamd. Dit komt door de afkoop van deze meerjarige subsidietoekenningen.

Diversen (beleidsmatige mutaties)

Het grootste deel hiervan wordt gevormd door vertragingen bij investeringsprojecten van de Rijksgebouwendienst (RGD). Dit voorjaar is, als onderdeel van het aanvullend beleidsakkoord, besloten om om te buigen op de beschikbare budgetten voor het project voor het technisch en visueel herstel van gevel en dak van het Paleis op de Dam te Amsterdam. Dat noodzaakte tot heroverwegingen binnen de renovatie van het Koninklijk Paleis Amsterdam en uitstel van voorgenomen aanbestedingen en werkzaamheden. Het betekent voor 2009 een uitgavenvertraging van ca. 14 mln. Dit is deels gecompenseerd door versnelde uitgaven binnen investeringsprojecten voor de Hoge Colleges van Staat zoals het project 2e fase ver- en nieuwbouw Raad van State.

Vertraagde invordering ontvangsten huurtoeslag

Er is sprake van een vertraagde invordering van de ontvangsten huurtoeslag. Hierdoor zal in 2009 minder binnenkomen dan was geraamd. WWI zal samen met de Belastingdienst/toeslagen de oorzaken achter de vertraging onderzoeken en in de raming 2011 zal indien nodig de invorderings-termijn worden aangepast. De ontvangsten die in dit jaar worden misgelopen zullen in latere jaren alsnog binnenkomen.

Verkeer en Waterstaat

XII VERKEER EN WATERSTAAT: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	8 848,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	3,6
	3,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 19,9
	- 19,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 16,3
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	8 831,8
Totaal Internationale samenwerking	16,6
Totaal Stimuleringspakket	235,5
Stand Najaarsnota 2009	9 083,9

XII VERKEER EN WATERSTAAT: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	123,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,1
	0,1
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 7,7
	- 7,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 7,6
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	115,7
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	115,7

Diversen (beleidsmatige mutaties)

In het 2e kwartaal 2009 is een nieuwe planning gemaakt voor de derde fase van het project Geluidsisolatie Schiphol (GIS). De kosten voor de aanpassing van 500 woningen zullen niet meer in 2009 tot betaling komen door vertragingen bij de ingenieursbureaus. Daarnaast bevat deze post de compensatie van de BTW-uitgaven (13 mln.) nog samenhangend met de HSL en de Betuweroute. Bij de slotwet worden de definitieve BTW-lasten over 2009 verrekend met het bedrag dat nu geraamd wordt. De compensatie vindt plaats via een verhoging van de voeding van het Infrastructuurfonds op begrotingshoofdstuk XII.

Diversen (technische mutaties)

Het grootste deel van deze post is de overboeking van middelen naar het gemeentefonds voor de tweede tranche Spoorse doorsnijdingen.

Economische Zaken

XIII ECONOMISCHE ZAKEN: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	2 628,5
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 6,6
	- 6,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 17,2
	- 17,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 23,8
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	2 604,7
Totaal Internationale samenwerking	208,0
Totaal Stimuleringspakket	70,3
Stand Najaarsnota 2009	2 883,0

XIII ECONOMISCHE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	9 026,7
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
CO ₂ veilingopbrengsten	- 55,0
Diversen	- 18,3
	- 73,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	7,9
Niet tot een ijklijn behorend	
Bijdrage aan het FES	366,7
	374,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	301,3
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	9 328,0
Totaal Internationale samenwerking	11,8
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	9 339,8

Diversen (beleidsmatige mutaties)

Deze post bestaat grotendeels uit aanpassingen van kasramingen. In het verleden aangegane verplichtingen voor diverse regelingen en programma's komen sneller dan wel trager tot uitbetaling dan aanvankelijk verwacht, waardoor de ramingen moeten worden aangepast. Daarnaast bestaat deze diversenpost uit het inzetten van het restant van de loon- en prijsbijstelling binnen het geheel van de EZ-begroting. Tenslotte valt onder de diversenpost de eenmalige bijdrage aan het Agentschap Uitvoering (AgU), dat per 1 januari 2010 ontstaat uit de fusie van SenterNovem, OCNL en EVD. De fusiekosten voor de vorming van AgU worden betaald uit het surplus aan eigen vermogen over 2008 van de drie agentschappen van EZ.

Diversen (technische mutaties)

Deze diversenpost bestaat voornamelijk uit bijdragen vanuit de EZ-begroting naar het Provincie- en Gemeentefonds voor de herstructurering van bedrijventerreinen. De middelen zijn afkomstig uit de motie Van Heugten (Kamerstukken II 2008/09, 31 200 XVIII, nr. 19) waarin 27 mln. is vrijgemaakt voor herstructureringsprojecten.

CO₂ veilingopbrengsten

De voorgenomen veiling van CO₂-emissierechten zal naar verwachting pas begin 2010 plaatsvinden. Vertraging is opgelopen vanwege de einduitspraak van de Raad van State over het geding tussen de elektriciteitsproducenten en de Staat die pas 20 oktober jl. bekend gemaakt is. De ontvangstenraming in 2009 is met 55 mln. neerwaarts bijgesteld, waarbij ervan wordt uitgegaan dat deze ontvangst zich alsnog in 2010 zal voordoen.

Diversen (ontvangsten – beleidsmatige mutaties)

Dit betreft onder andere de verwachte ontvangsten uit hoofde van de «oude» bouwfraudezaken. De NMa verwacht dat de geraamde boeteontvangsten wel ontvangen zullen worden, zij het later dan geraamd (met name als gevolg van trager verlopende (hoger)beroepszaken). De ontvangstenverlaging in 2009 komt naar verwachting verdeeld over 2010 en 2011 alsnog binnen.

Daarnaast betreft deze diversenpost een tegenvaller van de high trust boeteontvangsten bij de vier EZ-toezichthouders. Een deel van deze geraamde ontvangsten zal in 2009 niet gerealiseerd worden, ondanks maatregelen ter invulling van het high trust boetebeleid (zoals de nieuwe boetebeleidsregels die de NMa de mogelijkheid bieden hogere boetes op te leggen bij overtreding van de mededingings- en energieregels).

Diversen (ontvangsten – technische mutaties)

Dit betreft het opvragen van FES-middelen uit de envelop Sterke Regio's voor de internationale school Eindhoven. Er wordt een renteloze lening uit het FES verschaft aan deze school.

Bijdrage aan het FES

Het kasritme en de omvang van de uitgavenraming binnen het FES zijn leidend voor de voeding van het fonds. Deze mutatie betreft de aanpassing van de voeding van het FES die nodig is om het bij Najaarsnota aangepaste kasritme van de FES-uitgaven te dekken

Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

XIV LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	2 499,1
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Dienst Regelingen	7,9
Europees Visserij Fonds	- 5,7
Glastuinbouwregelingen	- 9,2
Programma beheer	23,3
Voedsel en Warenautoriteit	7,5
Diversen	- 2,1
	<hr/>
	21,7
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Apurement	9,0
ILG en BTW-compensatie	- 15,5
Storting DGF	- 7,0
Diversen	1,7
	<hr/>
	- 11,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
ILG schiphol en omgeving	13,0
Diversen	- 0,9
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	0,5
	<hr/>
	12,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	22,5
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	2 521,5
Totaal Internationale samenwerking	29,3
Totaal Stimuleringspakket	15,7
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009	2 566,6

XIV LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	528,6
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
EU-declaratie Blauwtong	- 9,1
Diversen	0,4
	- 8,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
ILG schiphof en omgeving	13,0
Diversen	- 2,6
Niet tot een ijklijn behorend	
Bijstelling landbouweffingen	- 28,0
Diversen	0,6
	- 17,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 25,7
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	502,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	502,9

Dienst Regelingen

De bijdrage aan Dienst Regeling (DR) voor werkzaamheden op het domein van agroketens en visserij is in overeenstemming gebracht met het opdrachtgeverspakket. Dit leidt tot een hogere bijdrage aan DR.

Europees Visserij Fonds

De EVF-periode loopt van 2007–2013. Het EVF budget 2009 voor verduurzaming visserijsector wordt niet volledig uitgeput. De kasuitgaven van het operationeel programma lopen niet één op één met het aangaan van de verplichtingen. De kasmiddelen worden daarom niet volledig in 2009 uitgegeven. De niet uitgeputte middelen blijven beschikbaar in de EVF periode.

Glastuinbouwregelingen

Bij de glastuinbouwregelingen marktintroductie Energie-innovatie (MEI), de Investeringsregeling energiebesparing (IRE) en de Infrastructuurregeling Glastuinbouw (IRG) doen zich vertragingen voor. Dit wordt veroorzaakt doordat ondernemers voor de aanvraag van energieregelingen glastuinbouw het project in twee jaar dienen af te ronden, waarbij de praktijk is dat de aanvrager pas in het laatste jaar de aanvraag tot uitbetaling indient. Hierdoor is in 2009 een deel van het budget niet besteed, maar zal in latere jaren wel tot besteding leiden.

Programma Beheer

De provincies en het ministerie van LNV bereiden een vereenvoudiging voor van de regelgeving van het nieuwe stelsel voor het Programma Beheer. Op termijn dalen door deze vereenvoudiging de administratieve lasten en uitvoeringskosten bij de DR. De huidige regelgeving en wijze van uitvoering is complex en leidt tot hogere uitvoeringskosten dan geraamd.

Voedsel en Warenautoriteit

Als gevolg van het uitstel van de tariefstijging Voedsel en Warenautoriteit (VWA) naar 1 juli 2009 en de gedeferde inkomsten als gevolg van het roodvleesconvenant wordt de bijdrage aan de VWA verhoogd.

Apurement

Correcties door de Europese Commissie op de uitkering van Europese subsidies op het LNV-domein leiden tot betaling van zogenaamde apurementskosten aan Brussel. Conform bestaande financieringsafpraak komt 3,4 mln. ten laste van de LNV-begroting en wordt het overig deel gecompenseerd uit de algemene middelen.

ILG en BTW-compensatie

Bij voorjaarsnota 2009 is een correctie verwerkt op de budgetten voor het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Het deel dat door de provincies niet declarabel is bij het BTW-compensatiefonds is teruggestort naar de LNV-begroting. Het bedrag voor 2009 wordt ingezet om problematiek op te lossen op het terrein van natuur en groen (ILG-gerelateerd).

Storting DGF

De jaarlijkse storting vanuit LNV naar het Diergezondheidsfonds (DGF) zal dit jaar niet plaatsvinden aangezien het saldo van het DGF toereikend is.

ILG Schiphol en omgeving

LNV heeft op grond van de actuele bestuursovereenkomst ILG afspraken gemaakt met de provincie Noord-Holland over de realisatie van 500 ha. groen in de Haarlemmermeer. De hiervoor beschikbare middelen worden vanuit het Groenfonds overgeheveld naar de LNV-begroting.

EU-declaratie Blauwtong

De bijdrage van de Europese Unie voor de Blauwtongvaccinatiecampagne is vertraagd als gevolg van een audit door de Europese Commissie op deze declaratie.

Bijstelling landbouwheffing

Als gevolg van de economische crisis is de verwachting dat de ontvangsten landbouwheffing lager zullen uitvallen vanwege een afname van de wereldhandel.

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	26 914,1
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 6,0
Sociale zekerheid	
Bijstand zelfstandigen nabetalings	24,1
Diversen	- 24,0
	<hr/>
	- 5,9
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 2,9
Sociale zekerheid	
Diversen	4,8
	<hr/>
	1,9
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 4,6
Sociale zekerheid	
Diversen	- 33,8
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	7,2
	<hr/>
	- 31,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 35,3
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	26 878,8
Totaal Internationale samenwerking	0,7
Totaal Stimuleringspakket	86,1
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009	26 965,6

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	819,0
Mee- en tegenvallers	
Sociale zekerheid	
Bijstand zelfstandigen ontvangsten	20,3
Diversen	4,4
	<hr/>
	24,7
Beleidsmatige mutaties	
Sociale zekerheid	
Diversen	6,2
	<hr/>
	6,2
Technische mutaties	
Sociale zekerheid	
Diversen	21,1
	<hr/>
	21,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	52,0
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	871,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009	871,1

Bijstand zelfstandigen nabetalings

In het BBZ (Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen) worden nabetalings over 2008 verricht aan die gemeentes die meer uitgegeven hebben dan zij van SZW (via de bevoorschotting) ontvangen hebben. De totale uitgaven komen hierdoor hoger uit dan geraamd.

Bijstand zelfstandigen ontvangsten

SZW ontvangt geld van de gemeentes die minder hebben uitgegeven hebben dan zij van SZW (via de bevoorschotting) ontvangen hebben. Daarbij zijn er terugbetalingen door gemeentes, doordat zelfstandigen aan hen verstrekt bedrijfskapitaal aflossen.

Volksgezondheid, Welzijn en Sport

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	15 133,8
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Invulling taakstellende onderuitputting	56,3
Kasschuif griep	- 60,0
Medisch noodzakelijke zorg illegalen	- 19,5
Wet wanbetalers zorgverzekering	- 26,3
Diversen	- 28,7
	- 78,2
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Mantelzorgondersteuning	- 30,0
Diversen	- 12,2
	- 42,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 14,5
	- 14,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 134,9
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	14 998,9
Totaal Internationale samenwerking	15,6
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	15 014,5

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	95,2
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Wet wanbetalers zorgverzekering	- 35,3
Diversen	16,9
Zorg	
Oktober actualisatie opleidingsfonds	38,9
	20,5
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	3,0
	3,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 8,7
	- 8,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	14,8
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	110,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	110,0

Invulling taakstellende onderuitputting

Deze boeking betreft de invulling van de taakstellende onderuitputting op

de begroting van VWS van ca. 56 mln. Bij Voorjaarsnota's 2006, 2007 en 2008 zijn op de VWS-begroting taakstellingen ingeboekt, die worden ingevuld uit de opgetreden onderuitputting gedurende het jaar.

Kasschuif griep

Door een vertraging in de levering van de vaccins, verwacht VWS een onderuitputting van ca. 60 mln. op het eerder generaal beschikbaar gestelde budget van 262 mln. voor 2009. De geraamde uitgaven van 60 mln. schuiven echter door naar 2010.

Medisch noodzakelijke zorg illegalen

Binnen het budget voor medisch noodzakelijke zorg aan illegalen is sprake van een meevaller van ca. 33 mln. in 2009. Deze boeking betreft een meevaller van 19,5 mln. binnen de ziekenhuiszorg als gevolg van de nieuwe dbc (diagnose behandeling combinatie)-bekostigingssystematiek. Middels deze bekostigingssystematiek wordt zorg die voor vergoeding in aanmerking komt, later gedeclareerd dan verwacht. Het overige deel van deze meevaller (ca. 13,5 mln.) is te herleiden tot een afspraak tussen het College voor zorgverzekeringen (CVZ) en GGZ-instellingen om geleverde zorg in een volgend boekjaar te declareren. Deze boeking van 13,5 mln. valt onder de diversenpost (beleidsmatige mutaties).

Wet wanbetalers zorgverzekering

De wet ten aanzien van structurele maatregelen wanbetalers zorgverzekering treedt later in werking dan eerder is voorzien. Hierdoor treedt een meevaller op van ca. 26,3 mln. binnen de voor 2009 geraamde uitvoeringskosten. Tegenover deze meevaller staat tevens een tegenvaller van ca. 35,3 mln. in 2009. Deze tegenvaller treedt op door een lagere opbrengst in de geraamde bestuursrechtelijke premie ten aanzien van de wet wanbetalers.

Diversen (mee- en tegenvallers)

De post diversen bestaat uit meerdere mee- en tegenvallers. Het beroep dat gedaan wordt door cliënten op de werkzaamheden van de MEE-organisaties door de pakketmaatregelen AWBZ is minder groot dan verwacht (- 4 mln.). Daarnaast zullen de uitgaven voor cliëntondersteuning in het kader van de invoering van de zpz's (zorg zwaarte pakket) lager uitvallen doordat cliëntorganisaties niet in staat waren hiervoor een gezamenlijk projectplan in te dienen (- 7,2 mln.). Ook ontstaat er ruimte door een latere aansluiting van huisartsen op het landelijk schakelpunt en het elektronisch patiëntendossier (- 9,9 mln.) en door niet uitgekeerde prijsbijstelling (- 12,2 mln.).

Mantelzorgondersteuning

Deze boeking betreft een meevaller van ca. 30 mln die is ontstaan door niet uitgegeven middelen (mantelzorgcomplimenten) binnen het budget voor mantelzorgondersteuning.

Diversen (beleidsmatige mutaties)

De post diversen bestaat voornamelijk uit een meevaller van 13,5 mln. binnen het budget voor medisch noodzakelijke zorg aan illegalen (zie voorafgaande toelichting). Een klein deel van het totaal aan meevallers is ingezet ter dekking van uitvoeringsproblematiek binnen de begroting van VWS.

Diversen (technische mutaties)

De post diversen bestaat uit meerdere overboekingen van of naar diverse begrotingshoofdstukken, waaronder 6 mln. naar het Gemeentefonds voor woningaanpassingen, 18 mln. naar het Budgettair Kader Zorg voor de kleinschalige zorg voor mensen met dementie en 8,5 mln. van het Budget-

tair Kader Zorg voor de bekostiging van functioneel leeftijdontslag (FLO) voor B3-instellingen in de ambulancezorg.

Diversen (ontvangst mee- en tegenvallers)

Bij de ontvangstenramingen doen zich diverse (kleinere) mee- en tegenvallers voor. Per saldo tekent zich in 2009 een ontvangstenmeevaller af van ca. 17 mln.

Oktober actualisatie opleidingsfonds

De subsidies die in 2008 ten aanzien van het opleidingsfonds zijn verleend voor medische en gespecialiseerde vervolgoopleidingen, zijn in 2009 definitief vastgesteld. Dit heeft geleid tot een terugbetaling van 38,9 mln.

Jeugd en Gezin

XVII JEUGD EN GEZIN: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	6 486,3
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Aanpassing AKW-bevoorschotting	24,0
Aanpassing WKB-bevoorschotting	- 35,0
Diversen	- 13,6
	- 24,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 9,5
	- 9,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 34,1
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	6 452,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	26,0
Stand Najaarsnota 2009	6 478,2

XVII JEUGD EN GEZIN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	19,4
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	7,2
	7,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,3
	0,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	7,4
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	26,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	26,8

Aanpassing AKW-bevoorschotting

De Sociale Verzekeringsbank (SVB) raamt voor de bevoorschotting van de

algemene kinderbijslagwet (AKW) voor het vierde kwartaal 2009 een hoger bedrag. Met deze boeking wordt het kastekort van 24 mln opgelost.

Aanpassing WKB-bevoorschotting

Op basis van de gerealiseerde bevoorschotting door de Belastingdienst van het kindgebonden budget (WKB) kan de raming voor de bevoorschotting 2009 neerwaarts bijgesteld worden. Dit levert een bruto-meevaller op van circa 75 mln. Op basis van de voorlopige realisaties over 2008 verwacht J&G nog nabetalings te moeten doen van circa 40 mln. De netto-meevaller wordt geschat op 35 mln.

Diversen (beleidsmatige mutaties)

De post diversen is opgebouwd uit verschillende onderdelen. Bij de schippersinternaten was er onder andere een daling van het kinderaantal, waardoor de subsidieverlening kon worden verlaagd (5 mln.). Bij de jeugdbescherming is een minder groot beroep gedaan op de hardheidsclausule dan verwacht (5 mln.). Tenslotte is een deel van de prijsbijstelling niet ingezet (2,6 mln.).

Diversen (technische mutaties)

Deze post bestaat uit een aantal onderliggende mutaties. Onder andere een overboeking van J&G naar VWS in verband met projecten vrijwilligerswerk ter uitvoering van de motie Slob (4,1 mln.). Daarnaast is er een verrekening met Justitie van 2,6 mln. in verband met de overdracht van twee justitiële jeugdinrichtingen van Justitie naar J&G per februari 2009 in plaats van januari 2009. Ook is er nog 2 mln. toegevoegd aan het Gemeentefonds voor het elektronisch kinddossier.

Diversen (ontvangsten – mee- en tegenvallers)

Deze post diversen bestaat voor 7,2 mln. uit een nadere afrekening AKW 2008. De SVB heeft dit bedrag terugbetaald aan J&G.

Gemeentefonds

B GEMEENTEFONDS: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	17 518,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	117,5
Zorg	
Diversen	5,6
	<hr/>
	123,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	123,1
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	17 641,4
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	59,8
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009	17 701,2

Diversen (Rijksbegroting – technische mutaties)

Dit betreft voornamelijk overboekingen vanaf andere begrotingen voor beleid dat decentraal wordt uitgevoerd. De grootste overboekingen zijn:

- 29 mln. ter dekking van de gevolgen van de pakketmaatregel AWBZ;
- 25 mln. voor de invoeringskosten van de Wabo (afkomstig van VROM);
- 19,8 mln. voor de 2e tranche spoorse doorsnijdingen (projecten te vermindering van de barrièrewerking van het spoor) (afkomstig van V&W);

- 19 mln. voor de herstructurering van bedrijventerreinen in vier gemeenten (10 mln. van EZ en 9 mln. van VROM).
Verder zijn er nog enkele kleine decentralisatie-uitkeringen, zoals Voorbeeldprojecten wijk economie (6 mln.) en Schuldhulpverlening (3,6 mln.).

Provinciefonds

C PROVINCIEFONDS: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	1 328,9
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,0
	0,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,0
	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	0,0
	0,0
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	1 328,9
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	1 328,9

Infrastructuurfonds

A INFRASTRUCTUURFONDS: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	7 490,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Actuele planning van het project Ruimte voor de Rivier	- 70,1
Beheer en Instandhouding Spoor	- 33,0
Beheer en Onderhoud Hoofdwatersystemen	118,8
Betuweroute	- 30,0
Binnenvaart onderhoudsprojecten	- 45,3
DBFM-contracten	- 75,7
HSL-Zuid	- 60,0
Onderuitputting planstudies spooraanlegprojecten	- 447,5
Overdracht veren Bergse Maas/afkoop beno	52,1
Planstudies hoofdwegen	77,2
Project Mainport Rotterdam	25,3
Regionale infrastructuur	- 131,0
Regiospecifiekpakket noorden	- 25,8
Risicoreservering spoorprogramma	- 74,0
Subsidies regionale wateroverlast	- 31,1
Tunnels A73/74 Venlo-Maasbracht	66,6
Versnelling aanleg hoofdwegen	79,9
Versnelling beheer en onderhoud hoofd(vaar)wegen	424,9
Versnelling Sanering van de Vecht	80,5
Vertraging aanleg binnenvaartprojecten	- 35,0
Vertraging aanleg spoorprojecten	- 179,6
Diversen	- 7,8
	- 320,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Noordvleugel	37,1
Diversen	- 76,5
	- 39,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 360,1
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	7 130,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	233,5
Stand Najaarsnota 2009	7 363,7

A INFRASTRUCTUURFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	7 490,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Lagere ontvangsten spoor	- 120,0
	- 120,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Noordvleugel	37,1
Overboekingen van en naar hoofdstuk xii	- 48,6
Diversen	- 27,9
	- 39,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 159,4
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	7 331,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	233,5
Stand Najaarsnota 2009	7 564,5

Actuele planning van het project Ruimte voor de Rivier

Met de verlaging wordt het beschikbare bedrag in lijn gebracht met de actuele planning van het project Ruimte voor de Rivier. Dit is aan de Tweede Kamer gemeld via de 14e voortgangsrapportage.

Beheer en Instandhouding Spoor

Voor Beheer en Instandhouding van het Spoor wordt 33 mln. niet besteed in 2009 maar in 2010, op basis van inzichten uit het beheerplan. Deze middelen worden door middel van een verschuiving doorgeboekt naar 2010.

Beheer en Onderhoud Hoofdwatersystemen

De hogere uitgaven worden verklaard doordat vertraagde uitgaven uit 2008 ten laste zijn gekomen van het uitvoeringsjaar 2009. Door middel van een verschuiving met 2010 wordt nu 57 mln. aan 2009 toegevoegd voor het reguliere uitgavenprogramma. Daarnaast worden zandsuppleties en beheer en onderhoud aan stormvloedkeringen versneld uitgevoerd (69 mln.).

Betuweroute

De Kamer is geïnformeerd door middel van voortgangsrapportages dat de realisatie van de Betuweroute is vertraagd. De realisatie vindt naar verwachting in 2010 plaats. Dit heeft als gevolg dat 30 mln. aan middelen in 2009 niet tot besteding komt.

Binnenvaart onderhoudsprojecten

Ca. 45 mln. blijft als gevolg van vertragingen onbesteed in 2009. Dit is voornamelijk toe te schrijven aan de projecten baggeren en onderhoud van kunstwerken in de Maas, het project Rotterdam-België/Zeeland (renovatie o.a. Volkeraksluizen en baggeren) en Amsterdam Rijnkanaal fase 2.

DBFM-contracten

De lagere uitgavenraming houdt voor een deel verband met de nog te realiseren omzetting van het beschikbare budget voor de N31 (Leeuwarden-Drachten) naar DBFM (Design, Build, Finance, Maintenance) met beschikbaarheidsvergoedingen. Daarnaast is het contract voor het project 2e Coentunnel/Westrandweg een aantal maanden later getekend dan gepland was. Dit is nu budgettair verwerkt (52 mln.).

HSL-Zuid

De Kamer is geïnformeerd door middel van voortgangsrapportages dat de realisatie van de HSL is vertraagd. De realisatie is voorzien in 2010. Dit heeft als gevolg dat 60 mln. in 2009 nog niet tot besteding komt.

Onderuitputting planstudies spooraanlegprojecten

De onderuitputting op het realisatie- en planstudieprogramma spoor wordt voor het grootste deel (ca. 400 mln.) veroorzaakt door het project Zuidas. De vertraging komt doordat er nog geen besluitvorming heeft plaatsgevonden over de Zuidas. Een rijksvertegenwoordiger is aangesteld om met betrokken partijen te onderzoeken hoe de business case verbeterd kan worden. Het onderzoek is nog niet afgerond. De verwachte uitgaven zullen niet meer in 2009 gedaan worden en het budget blijft behouden voor 2010 en latere jaren.

Overdracht veren Bergse Maas/afkoop beno

De veren Bergse Maas wordt versneld overgedragen aan gemeenten. De N273 wordt overgedragen aan de provincie Limburg. De extra kosten betreffen de afkoopsom.

Planstudies hoofdwegen

De hogere uitgaven zijn voornamelijk het gevolg van hogere planstudie-kosten (in verband met vertragingen door luchtonderzoek) en een correctie op een eerdere overboeking vanuit planstudie naar realisatie bij het project A1/6/9 Schiphol/Amsterdam–Almere. Dit vanwege inmiddels verkregen FES-middelen hiervoor.

Project Mainport Rotterdam

De hogere uitgaven hebben betrekking op de sneller dan verwachte betaling van de kosten voor de duincompensatie (ter hoogte van de Delflandse kust en de Zeereep langs de Brouwersdam) en anderzijds de latere vaststelling van het Monitoring- en Evaluatieprogramma Duincompensatie (MEP).

Regionale infrastructuur

Voor regionale projecten als de Noordzuidlijn, de Randstadrail en de N201 zullen declaraties pas in 2010 worden betaald. Daarnaast worden de voor planstudies gereserveerde middelen niet volledig benut. Hierdoor komt 131 mln. in 2009 niet tot betaling.

Regiospecifiekpakket noorden

Het overschot doet zich voor op het Regiospecifiekpakket Noorden. Betrokken partijen werken de wijze waarop en eventuele voorwaarden waaronder de bijdrage t.b.v. het regionaal economisch pakket beschikbaar wordt gesteld uit.

Risicoreservering spoorprogramma

Voor de HSL-Zuid en de Betuweroute bestaat een risicoreservering. Hierop wordt in 2009 geen beroep gedaan.

Subsidies regionale wateroverlast

In het kader van het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) zijn minder subsidieaanvragen gedaan dan verwacht voor de tijdelijke regeling voor de bestrijding van regionale wateroverlast.

Tunnels A73/74 Venlo-Maasbracht

Bij de oplevering van de A73/74 Venlo-Maasbracht worden extra kosten gemaakt voor de aanleg van de tunnels en de daarmee samenhangende ontluchtingsinstallaties en meetapparatuur.

Versnelling aanleg hoofdwegen

Uitgaven voor aanlegprojecten van het hoofdwegennet worden in 2009 voldaan. Deze uitgaven waren voorzien in 2010.

Versnelling beheer en onderhoud hoofd(vaar)wegen

Uitgaven voor beheer en onderhoud van het hoofdwegennet (218 mln.) en het hoofdvaarwegennet (207 mln.) worden in 2009 voldaan. Deze uitgaven waren voorzien in 2010.

Versnelling Sanering van de Vecht

Het project Sanering van de Vecht was voorzien voor 2010. Door een versnelling van de planning wordt dit project nu in 2009 uitgevoerd.

Vertraging aanleg binnenvaartprojecten

Het project Walradar Noordzeekanaal ondervindt vertraging door een mislukte aanbesteding. Dit project zal naar verwachting in 2010 worden gestart. Daarnaast is er vertraging opgetreden bij het tracébesluit van de Maasroute, fase 2.

Vertraging aanleg spoorprojecten

De aanpassingen van de Cuyperhal in Amsterdam zijn afhankelijk van vergunningverlening in het kader van de monumentenwet. Zoals eerder aan de Tweede Kamer is gemeld, worden de uitgaven voor dit project begin 2010 gedaan. Daarnaast is sprake van een onderuitputting op de realisatieprojecten Vleuten-Geldermalsen en Hanzelijn (ca. 50 mln.). Deze projecten verlopen wel volgens planning.

Noordvleugel

Bij de Noordvleugel zijn hogere uitgaven voor de A6/A9. Hiertegenover staat een hogere bijdrage uit het FES.

Fonds Economische Structuurversterking

D FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	1 998,8
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Budget investeringen in ruimtelijke kwaliteit (BIRK) saneringsregeling	- 41,0
CA-enveloppe Openbaar Vervoer	- 31,1
Diversen	- 123,0
	- 195,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 195,1
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	1 803,8
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	362,0
Stand Najaarsnota 2009	2 165,8

**D FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING:
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (incl. Stim. Pakket)	2 532,5
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Ontvangsten uit aardgasbaten	- 366,7
	- 366,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 366,7
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	2 165,8
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	2 165,8

Budget investeringen in ruimtelijke kwaliteit (BIRK) saneringsregeling
Met het Budget Investerings Ruimtelijk Kwaliteit (BIRK) draagt het Rijk financieel bij aan ruimtelijke investeringsprojecten die passen binnen het nationaal ruimtelijk beleid (VROM). Een aantal investeringsprojecten hebben uitvoeringsproblemen waardoor de voorschotbetalingen achterlopen op schema. De gesubsidieerde partijen zijn primair verantwoordelijk voor de sturing en de realisatie van de projecten. Hierdoor is gebleken dat het niet mogelijk was om een goede inschatting te maken van het uitgavenpatroon. De budgetten worden op grond van nieuwe kasprognoses bijgesteld en blijven behouden voor 2010.

CA-enveloppe Openbaar vervoer

De middelen uit de Coalitieakkoordenvolp Openbaar vervoer zijn in 2009 gereserveerd voor het Programma Hoogfrequent Spoor (PHS). Dit programma moet leiden tot een hogere frequentie van treinen op de drukste trajecten in de Randstad. PHS bevindt zich momenteel in planstudiefase waardoor het budget van 2009 niet volledig wordt uitgeput. Deze uitgaven schuiven door naar 2010 en latere jaren.

Diversen (beleidsmatige mutaties)

Deze post is een saldo van een groot aantal mutaties kleiner dan 30 mln. Het betreft enerzijds onderuitputting van FES-projecten op departementale begrotingen. Zo wordt de tweede tender voor de regeling «Innovatie Kaderrichtlijn Water» (VenW) in het voorjaar van 2010 gepubliceerd in plaats van het najaar van 2009. Door deze vertraging komt het budget in 2009 niet geheel tot besteding en schuift het door naar 2010. Verder blijft het budget voor de «Praktijkproef A10 Amsterdam» gedeeltelijk onbesteed in 2009. De planning van dit project is vertraagd, omdat de uitvoering wordt gecombineerd met enkele andere projecten die in de regio Amsterdam lopen (Spoedwet, Fileproof, Mobiliteitsaanpak, Centrales op orde).

Anderzijds betreft de post diversen onderuitputting op nog gereserveerde FES-middelen. Deze middelen zijn in enkele gevallen gereserveerd voor specifieke projecten. Zo blijft voor de Zuidas in 2009 budget over en behouden voor 2010. Er heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden over het project Zuidas. Een rijksvertegenwoordiger is aangesteld om met betrokken partijen te onderzoeken hoe de business case verbeterd kan worden. Het onderzoek is nog niet afgerond.

Ontvangsten uit aardgasbaten

Dit betreft een aanpassing van de voeding van het FES die nodig is vanwege het lagere uitgavenniveau van het fonds in 2009. De omvang en het kasritme van de uitgavenraming binnen het FES zijn leidend voor de

voeding van het fonds. De voeding is, in tegenstelling tot de vorige kabinetsperiode, niet afhankelijk van de totale aardgasopbrengsten van het Rijk in enig jaar.

AOW-spaarfonds

E AOW-SPAARFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	4 794,5
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	4 794,5
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	4 794,5

Diergezondheidsfonds

F DIERGEZONDHEIDSFONDS: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	29,8
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	29,8
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	29,8

F DIERGEZONDHEIDSFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	11,0
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	11,0
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	11,0

BTW-compensatiefonds

G BTW-COMPENSATIEFONDS: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	2 580,1
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	2 580,1
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	2 580,1

Waddenfonds

H WADDENFONDS: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	37,2
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	37,2
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	37,2

H WADDENFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	33,9
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	33,9
Totaal Internationale samenwerking	
Totaal Stimuleringspakket	
Stand Najaarsnota 2009	33,9

Homogene Groep Internationale Samenwerking

HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010	6 069,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Armoedevermindering	218,6
C-17 (naar Defensie)	- 18,0
Duurzaam waterbeheer	- 19,7
Goed bestuur	- 22,2
HIV/Aids	- 22,7
Milieu en water	- 18,2
Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	- 20,7
Onderwijs	- 49,2
Participatie civil society	- 36,6
Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	- 32,6
Diversen	- 15,3
	- 36,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,0
	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	- 36,4
Stand Najaarsnota 2009	6 032,7

**HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING:
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**

	2009
Stand Miljoenennota 2010	173,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	8,8
	8,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	8,8
Stand Najaarsnota 2009	181,9

De Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) is een aparte budgettaire constructie waarin de uitgaven aan Internationale Samenwerking van de verschillende departementen worden gebundeld. Het uitgavenniveau van de HGIS wordt aangepast voor macro-economische ontwikkelingen. Het ODA-deel van het HGIS budget is gekoppeld aan het bruto nationaal product (BNP) en wordt gecorrigeerd voor veranderingen van het BNP. Het non-ODA deel van de HGIS kent een vaste omvang die wordt gecorrigeerd voor prijsveranderingen. Het merendeel van de HGIS-uitgaven wordt via de begroting van Buitenlandse Zaken verantwoord.

Armoedevermindering

Dit artikel was bij Voorjaarsnota verlaagd, omdat de daling van het ODA-budget in afwachting van een beleidsmatige invulling op dit artikel was opgenomen. Aangezien de beleidsmatige invulling thans heeft plaatsgevonden is sprake van een flinke verhoging. Verder is het budget voor begrotingssteun verlaagd met 16 mln. in verband met opschortingen en verlagingen in onder meer Moldavië en Rwanda. Ten slotte is er een verlaging van het budget door een technische herschikking tussen beleidsartikelen van beleidsondersteunende activiteiten (12 mln.)

C-17 (naar Defensie)

Het betreft de verschuldigde bijdrage voor 2009 van Buitenlandse Zaken aan Defensie t.b.v. het Strategic Airlift Capability C-17 NAVO initiatief om de strategische luchttransportcapaciteit te vergroten. De eenmalige investeringskosten voor Nederland bedragen in totaal 130 mln. verspreid over enkele jaren. Deze worden geacommodeerd binnen de begrotingen van Defensie (70 mln.) en Buitenlandse Zaken (60 mln.).

Duurzaam waterbeheer

Verlaging op de landenprogramma's, zoals in Tanzania waar vertraging in de uitvoering is ontstaan (10 mln.). Ook vertraging op het centrale programma in het kader van de Water Supply and Sanitation Collaborative Council (WSSCC) als gevolg van een conflict tussen WHO en WSSCC (7 mln.)

Goed bestuur

De mutatie is veroorzaakt door een vertraging in verschillende landenprogramma's, onder meer in Oeganda, Guatemala en Afghanistan.

HIV/Aids

Neerwaartse mutatie is het gevolg van bijstellingen van de liquiditeitsbehoefte van UNICEF (4 mln.) en het Health Insurance Fund (11 mln.), een bijstelling van de bijdrage aan het UNFPA/commodities programma (4 mln.) door een wisselkoerscorrectie en vertragingen in de landenprogramma's (4 mln.).

Milieu en Water

De verlaging komt door vertragingen in landenprogramma's en door een lagere bijdrage aan het Montreal Protocol. Dit laatste door hogere bijdragen van andere donoren en door een lage dollarkoers. Een deel van de verlaging (ca. EUR 2,9 mln.) is het gevolg van een technische overheveling naar artikel 4.2 ten behoeve van het Wereldbank energieprogramma.

Ondernemingsklimaat Ontwikkelingslanden

De verlaging betreft een saldo, veroorzaakt door vertragingen bij de bedrijfslevenprogramma's ORET (27 mln.) en PSOM (18,4 mln.), een daling bij landenprogramma's door bijgestelde ramingen (6,7 mln.) en een verhoging met 34 mln. voor handelsfinanciering via IFC (betreft een toezegging in G20-verband).

Onderwijs

De neerwaartse mutatie komt met name door een lager dan verwachte liquiditeitsbehoefte bij het *Fast Track Initiative* (20 mln.), vertraging in het *Education in Emergencies* programma via Unicef (10 mln.) en onderuitputting bij verschillende landenprogramma's waaronder Bangladesh, Oeganda en Zuid-Afrika (in totaal 16,6 mln.).

Participatie civil society

De neerwaartse mutatie betreft bijgestelde liquiditeitsbehoeften bij de Medefinancieringsorganisaties.

Regionale stabiliteit en crisisbeheersing

De verlaging betreft een teruggave aan Soedan en een verlaging van VN-contributies voor crisisbeheersingsoperaties. Door een wijziging in het systeem van VN afdrachten vindt een betaling van 26 mln. voor 2009 aan het VN fonds voor crisisbeheersingsoperaties pas in 2010 plaats.

Reproductieve gezondheid

Neerwaartse mutatie betreft vertragingen en bijgestelde liquiditeitsbehoeften in de landenprogramma's. Onder meer in Zambia waar de Nederlandse bijdrage tijdelijk is stopgezet, en in Bangladesh door herschikking van middelen richting milieu en water.

Aanvullende Post Algemeen

ALGEMEEN: UITGAVEN

	2009
Stand Miljoenennota 2010 (excl. IS & Stim. Pakket)	- 1 008,6
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diverse vrijval	- 32,1
Invulling in=uit-taakstelling	386,8
Schuldsanering Antillen	- 216,0
Sociale zekerheid Diversen	- 0,9
Zorg	
Diversen	- 1,2
	<hr/>
	136,6
Technische mutaties	
Zorg	
Diversen	- 29,0
Niet tot een ijklijn behorend	
Invulling in=uit-taakstelling	195,1
Diversen	- 8,1
	<hr/>
	158,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2010	294,5
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009 (subtotaal)	- 714,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Totaal Stimuleringspakket	0,0
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2009	- 714,0

Diverse vrijval

Op de aanvullende post Algemeen worden middelen per definitie tijdelijk «geparkeerd». Het gaat hierbij om middelen waarvan op het moment van reserveren nog niet kan worden aangegeven op welke begroting(en) zij uiteindelijk worden verantwoord, of waarvan de exacte omvang nog niet bekend is. Op de aanvullende post vallen nu bij Najaarsnota diverse reserveringen vrij. Het grootste gedeelte van deze middelen zal in latere jaren tot besteding komen.

Invulling in=uit-taakstelling

Bij Voorjaarsnota is de eindejaarsmarge uitgekeerd naar de departementale begrotingen. Als tegenhanger hiervan is de ramingstechnische veronderstelling in=uit-taakstelling op de aanvullende post verwerkt. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de onderuitputting die zich in 2008 heeft voorgedaan voor zover overgeheveld naar 2009, ook in 2009 zal optreden. Bij Najaarsnota wordt een deel van in=uit-taakstelling ingevuld.

Schuldsanering Antillen

Op basis van nieuw beschikbare gegevens is een nadere duiding gemaakt van de kosten van de schuldsanering van de Nederlandse Antillen. Het kasritme van de resterende reservering op de aanvullende post is dienovereenkomstig aangepast.

Invulling in=uit-taakstelling (technische mutaties)

Dit betreft een afboeking van de in=uit-taakstelling op de niet-kaderrelevante middelen (FES).